

**LIETUVOS ADMINISTRACINIŲ GINČŲ KOMISIJOS
KAUNO APYGARDOS SKYRIUS**

SPRENDIMAS

2023 m. birželio 30 d. Nr. 21RE1- (AG1-250/12-2022)
Kaunas

Lietuvos administracinių ginčų komisijos Kauno apygardos skyrius (toliau – Komisija), susidedantis iš Komisijos narių Edvardo Juciaus (posėdžio pirmininkas), Dariaus Saveikio (pranešėjas) ir Karinės Zavgorodnajos, Sekretoriaujant S. K., dalyvaujant pareiškėjos atstovei advokatei L. R., dalyvaujant atsakovės Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovei Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus vyresniajai patarėjai S. P.,

viešajame Komisijos posėdyje žodinio proceso tvarka, surengtame nuotoliniu būdu naudojant Microsoft Teams programinę įrangą, išnagrinėjo administracinę bylą pagal pareiškėjos L. B. 2022 m. lapkričio 18 d. skundą atsakovei Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus 2022-10-04 atsakymo Nr. 2SD-6617 ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022-11-11 atsakymo Nr. S-3364 panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus.

Komisija

n u s t a t ė:

Pareiškėja L. B. 2022 m. lapkričio 18 d. skundu prašo: 1) panaikinti valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus 2022-10-04 atsakymą Nr. 2SD-6617 (toliau - VVTAT Kauno skyriaus atsakymas) (b.l. 14-18, 124-126); 2) panaikinti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorės 2022-11-11 atsakymą Nr. S-3364 (toliau – VVTAT atsakymas) (b.l. 6-13, 138-145); 3) įpareigoti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyrių atlikti mažamečių vaikų K. B., G. B. ir X. B. vaiko situacijos vertinimą iš naujo.

Pareiškėjas L. B. paaiškino, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VVTAT, Tarnyba) Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus (toliau – Kauno skyrius) specialistai pagal pareiškėjos skundus dėl vaiko teisių pažeidimo atliko 2022-09-13X. B., gim. 2021-10-14 vaiko situacijos vertinimą, reg Nr. 2VSV-1791, 2022-09-29 K. B., gim. (duomenys neskelbtini) vaiko situacijos vertinimą, reg. Nr. 2VSV-1928 (b.l. 32-44, 110-123), 2022-09-29 G. B., gim. (duomenys neskelbtini) vaiko situacijos vertinimą, reg. Nr. 2VSV-1929 (b.l. 19-31, 96-109) ir įvertinę turimą situaciją vaiko teisių pažeidimų nenustatė. Nesutinkant su tokiu VVTAT Kauno skyriaus atsakymu pateikė skundą direktoriui, kuriame nurodė, kad nesutinka su VVTAT Kauno skyriaus atsakymu, nes jis pateiktas remiantis formaliais atliktais vaiko situacijos vertinimais, akivaizdžiai neįvertinus arba sąmoningai ignoruojant faktines aplinkybes, kurios atskleidžia vaiko teisių pažeidimus.

Atkreipė dėmesį, jog VVTAT Kauno skyriaus specialistai nenurodė, kodėl kratoje nedalyvavo VVTAT specialistai. Paaiškino, kad pareigūnai nepasiūlė vaiko teisių apsaugos tarnybos specialistų pagalbos, o nurodė kaip pasekmę, kad jeigu nėra kam pasirūpinti vaikais, vaikai VVTAT iš manęs bus paimti ir negražinti. Išsigandusi tokių pasekmių, nurodė, jog vaikus galėtų pažiūrėti kaimynė. Atkreipė dėmesį, kad nebuvo leista nuvesti vaikų pas kaimynę, iki jos vaikus nuvedė pareigūnai, kas neabejotinai mažamečiams vaikams sukėlė stresą. Šis faktas irgi neįvertintas.

Nurodė, kad išvadoje (-ose) ignoruojama (-os) itin svarbios faktinės aplinkybės, jog mergaitės buvo išvestos pas kaimynę ne prieš kratą, o jau pradėjus kratos veiksmus ir svarbiausia kratos veiksmus atlikus prieš mažametes G. B. ir K. B. Atkreipė dėmesį į tai, kad pareigūnai, siekdami nusišluoti faktą, kad krata pradėta mažamečių akivaizdoje ir, kad kratos metu iš mažamečių paimti mobilieji telefonai, šių faktų nenurodė kratos protokole. Kratos protokole net nenurodoma, kad namuose buvo mažamečiai vaikai ir kūdikis. Pareiškėjos nuomone, mergaičių asmeninių telefonų iš jų pačių paėmimas vertintinas kaip asmens krata, nors pareigūnai tokių veiksmų prieš nepilnamečius, kurie nėra įtariamieji negali atlikti ir ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi dėl kratos pareiškėjos gyvenamosiose patalpose - nėra numatyta teisė pareigūnams atlikti tokius veiksmus. Taigi pareigūnai grubiai pažeidė nepilnamečių vaikų teises, mergaitės išvestos pas kaimynę buvo jau po to, kai kratos veiksmai buvo pradėti ir net gi įvykdyti vaikų atžvilgiu. Todėl VVTAT Kauno skyriaus išvada, kad mažamečių teisės nebuvo pažeistos, nes kratoje jos nedalyvavo, yra nepagrįsta. Nurodė, kad yra ignoruojamos aplinkybės, jog pareigūnai mažamečių vaikų akivaizdoje sulaikydami ir išveždami mamą su kūdikiu, nepasirūpino, paliekamų vaikų priežiūra ir, kad sulaikymo nematytų vaikai. Senelis atvažiavo jau policijos pareigūnams išvykus. Mergaitės buvo paliktos vienos visiškoje nežinioje nenurodant nei kur išvežta mama, nei kada ji sugrįš. Faktas, kad mama buvo sulaikyta su kūdikiu ir išvežta mažamečių mergaičių akivaizdoje yra grubus vaiko teisių ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) normų pažeidimas.

Nurodė, kad VVTAT Kauno skyriaus specialistai atlikę vaiko situacijos vertinimą konstatavo, jog 2022-08-31 kratos metu nebuvo pažeistos kūdikio X. B. teisės. Pareiškėjos nuomone, VVTAT Kauno skyriaus specialistai situaciją vertino visiškai formaliai, vertindami tik informavimo faktą, tačiau neįvertino konteksto kokiame buvo pateikta informacija apie galimybę iškviesti vaiko teisių tarnybą, be to neatsižvelgė į konkrečias aplinkybes, jog kūdikis kratos atlikimo momentu sirgo. Nurodė, kad jokia motina, sergančio vaiko, kuris dar maitinamas krūtimi neatiduoatų svetimų asmenų priežiūrai. Paaiškino, kad pareigūnai neinformavo kiek laiko truks krata, kad po kratos vėlyvą vakarą motina su kūdikiu bus sulaikyta ir išvežta į komisariatą apklausai. Kratą atliekantys pareigūnai neleido motinai su vaiku užsidaryti kambaryje, kad krūtimi pamaitinti kūdikį ir jį ramiai užmigdyti. Tačiau šių aplinkybių nevertino kaip vaiko teisių pažeidimo.

Nurodė, kad dėl patirto streso mamai dingo pienas ir kūdikis nuo jo ir mamos atžvilgiu atliktų neteisėtų ikiteisminio tyrimo veiksmų yra maitinamas pieno pakaitalais, nes pienas taip ir neatsirado. Kūdikis buvo kankinamas daugiau kaip septynias valandas, nes nebuvo galimybės jo pamaitinti krūtimi ar kitu maistu.

Nurodė, kad 2022-11-12 elektroniniu paštu gavo VVTAT atsakymą. VVTAT atsakyme detalizuojami duomenys apie policijos pareigūnų susižinojimą su tarnybos specialistais, tačiau dėl vaikų teisių pažeidimo pasisakoma abstrakčiai, neatliekant teisių pažeidimų vertinimo. Pareiškėjos nuomone, atlikus pareiškimo aplinkybių patikrinimą nenustatyta aplinkybė, kad atliekant procesinius veiksmus pareiškėjai buvo sudaryta galimybė pamaitinti krūtimi kūdikį; nebandyta išsiaiškinti, kokių pareigūnai ėmėsi veiksmų, kad mažametės dukros nematytų pareiškėjos sulaikymo ir išvežimo iš namų momento, ar pareiškėjos sulaikymas ir išvežimas mažamečių akivaizdoje buvo neišvengiamas. Atkreipė dėmesį ir į tai, kad VVTAT atsakyme ne tik, kad neminima, kad pareiškėja buvau sulaikyta mažamečių dukrų akivaizdoje, nors aplinkybės, kad dukros sulaikymą matė nurodoma, tačiau ir nenurodoma, kad apie sulaikymą mažamečių dukrų akivaizdoje buvo informuota valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.

Pareiškėjo nuomone, VVTAT atsakyme yra akivaizdžios loginės spragos: jeigu dar krata nepradėta, tai nėra poreikio iš mažamečių paimti telefonus ir siekti, kad patalpoje, kurioje dar neatliekama krata, mažamečiai susižinos su kažkuo. Atkreipė dėmesys į tai, kad nors VVTAT

atsakyme nurodoma, kad direktorė nevertina pareigūnų veiksmų, tačiau iš esmės ji juos vertina, tačiau vertina siekdama ne vaiko interesų apsaugos ir teisių gynimo, o pareigūnų neteisėto neveikimo vaikų atžvilgiu dangstymo, todėl VVTAT atsakymas yra neteistas. Įvertinus visas aplinkybes, pareiškėjai akivaizdu, jog VVTAT Kauno skyriaus specialistai bei VVTAT direktorė nepagrįstai sprendė, jog 2022-08-31 kratos metu ir pareiškėjos sulaikymo metu nebuvo pažeistos mažamečių vaikų teisės (b. l. 1-5).

Atsakovė Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nesutinka su pareiškėjos L. B. 2022 m. lapkričio 18 d. skundu ir prašo skundą atmesti kaip nepagrįstą.

Atsakovė nurodė, kad Skundu pareiškėja siekia panaikinti VVTAT atsakymą. Tarnyba, įvertinusi pareiškėjos skunde išdėstytus argumentus, daro išvadą, kad pareiškėjos skundo tikslas yra Kauno skyriaus 2022-09-13 Nr. 2VSV-1791 (X. B.), 2022-09-29 Nr. 2VSV1928 (K. B.), 2022-09-29 Nr. 2VSV-1929 (G. B.) vaiko situacijos vertinimo anketų panaikinimas. Pacitavo VTAPI 36 str. 1 d. ir nurodė, kad teisės aktai aiškiai apibrėžia, kokius veiksmus turi atlikti specialistai, nagrinėdami gautą pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą bei atlikdami vaiko situacijos vertinimą. Paaiškino Aprašo 4, 6, 15 ir 18 punkto nuostatas ir nurodė, kad 2022-09-05 „Kauno dienos“ žurnalistas elektroniniu paštu kreipėsi į Tarnybos Kauno skyrių prašydamas pakomentuoti situaciją, į kurią pateko L. B. kūdikis, nes kratos metu nebuvo žmogaus, galinčio juo pasirūpinti, kad kūdikis nepatirtų tiek streso - tai yra, kad būtų apsaugotos jo teisės. Šį pranešimą, Kauno skyriaus specialistai vertino kaip pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą (2022-09-06 Nr. 2VTP-1609). Kauno skyrius vadovaudamasis VTAPI 36 str. 1 d., Aprašo 4 p., nagrinėjo pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą ir atliko nepilnamečių X. B. vaiko situacijos vertinimą, užpildė Vaiko situacijos vertinimo anketą (toliau – Anketa) (2022-09-13 Nr. 2VSV-1791), apsaugos poreikio vaikui ar būtinybės vertinti pagalbos ir (ar) šeimai poreikio nenustatė. 2022-09-19 Kauno skyriuje gautas L. B. prašymas Nr. 2PR-1755, kuriame išdėstytos aplinkybės susijusios su procesinių prievartos priemonių metu galimai pažeistomis kitų dviejų vaikų K. ir G. B. teisėmis ir prašoma iš naujo atlikti X. B. vaiko situacijos vertinimą, panaikinant Anketą 2022-09-06 Nr. 2VTP-1609. Šį pranešimą, Kauno skyriaus specialistai taip pat vertino kaip pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą ir atliko veiksmus numatytus VTAPI 36 str. 1 d. Paaiškino, kad vaikų situacijų vertinimo metu 2022-09-09 Kauno skyriuje gautas Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdybos (toliau – Kauno AVPK) raštas (reg. Nr. 2GD-8353) apie 2022-08-31 atliktos kratos L. B. namuose aplinkybes (b.l. 130-131), kuriame nurodyta, jog procesinių prievartos priemonių metu L. B. buvo supažindinta su teismo nutartimi ir pasiteirauta ar yra pilnamečių asmenų, kurie galėtų prižiūrėti vaikus kratos metu, taip pat L. B. buvo informuota apie galimybę iškviesti valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos specialistą, kuris galėtų užtikrinti vaikų teisių apsaugą kol bus atliekama procesinė prievartos priemonė – krata. L. B. nurodė kaimynę, kuri vaikams yra pažįstama ir savo namuose galėtų prižiūrėti vaikus. Kaimynei sutikus pasirūpinti vaikais, į Kauno skyrių dėl specialisto poreikio dalyvauti procesiniuose veiksmuose kreiptasi nebuvo. L. B. nurodė, kad norėtų, kad mažiausioji iš dukrų kratos metu pasilikėtų su ja, motyvuodama, kad jai yra tik 10 mėnesių ir ji vis tiek nieko nesupras. Pareigūnams dar kartą pasiteiravus ar iškviesti vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistą, L. B. atsisakė. Atsižvelgiant į gautą informaciją, išklausus vaikų bei tėvų nuomones dėl atliktų procesinių prievartos veiksmų, Kauno skyriaus specialistai atlikę nepilnamečių K. B. ir G. B. vaiko situacijos vertinimą, užpildė Vaikų situacijų vertinimo anketas (2022-09-29 Nr. 2VSV-1928, 2022-09-29 Nr. 2VSV-1929), vaikams apsaugos poreikio ar būtinybės vertinti pagalbos ir (ar) šeimai poreikio nenustatė.

Paaiškino, kad į 2022-09-19 L. B. prašymą Nr. 2PR-1755, Kauno skyrius atsakė 2022-10-04 raštu Nr. 2SD-6617 „Dėl Jūsų 2022-09-19 prašymo“ ir pacitavo VVTAT Kauno skyriaus atsakymą. Nurodė, kad 2022-10-10 Tarnyboje gautas L. B. skundas (reg. Nr. 2-143). Pareiškėja savo 2022-10-10 skunde Tarnybai nurodė, kad atliekant vaikų situacijų vertinimus Kauno skyrius ignoravo faktą apie tai, kad pareigūnai patys vaikus palydėjo iki kaimynės. Tarnyba dėl šio skundo argumento pasisakė, jog K. B. vaiko nuomonės išklausymo metu paaiškino, kad <...> atvykus

policijos pareigūnams, mama paprašė, jog su sese išleistų pas kaimynę, iki kaimynės palydėjo policininkas (2022-09-29 Nr. 2VSV-1928). G. B. taip pat nurodė, jog <...> mama paprašė, jog pareigūnai palydėtų pas kaimynę, policininkai tai leido padaryti ir palydėjo iki kaimynės (2022-09-29 Nr. 2VSV-1928). Vaikų situacijų vertinimo metu gauta informacija patvirtino, kad siekiant atlikti krata, buvo imtasi veiksmų (priemonių), kurios padėtų užtikrinti nepilnamečių vaikų teises ir jų saugumą. Pareiškėja savo esminių teisių suvaržymą siejo su aplinkybe, jog Kauno AVPK pareigūnai nepasiūlė užtikrinti Tarnybos Kauno skyriaus specialisto dalyvavimo atliekamų procesinių veiksmų metu, o nurodė tik kaip pasekmę, kad gali būti paimiti vaikai ir negražinti. Nurodė, kad Tarnyba pasisakė, jog suprantamas pareiškėjos jausmas, jog netikėti procesiniai veiksmai, neabejotinai sukėlė jai ypatingai neigiamus išgyvenimus, pasimetimą, stresą ir pan. Paaiškinio, kad subtilus, supratingas, dėmesingas ir profesionalus policijos pareigūnų elgesys ir veiksmai ne tik su vaikais, bet ir pareiškėja, labai svarbus veiksnys, o informacijos pateikimas vaikų atstovams pagal įstatymą, turėtų būti aiškus ir išsamus, įsitikinant, kad jų pateiktą informaciją asmuo suprato. Tačiau taip pat buvo atkreiptas pareiškėjos dėmesys, kad atvykusiems atlikti kratos policijos pareigūnams ji pati pasiūlė vaikus patikėti suaugusiam žmogui – kaimynei. Vaiko nuomonės išklauso metu mergaitės taip pat patvirtino, kad mama paprašė pareigūnų, jog šie vaikais leistų pasirūpinti kaimynei. Todėl Kauno AVPK pareigūnai į Kauno skyrių dėl specialisto poreikio dalyvauti procesiniuose veiksmuose, papildomai nesikreipė. Akcentuota, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnams žinomi Kauno skyriaus ir konkrečių vaiko teisių apsaugos institucijos specialistų kontaktai, ir esant poreikiui, pareigūnai galėjo kreiptis į vaiko teisių apsaugos instituciją. Tačiau šiuo atveju nustatyta, kad pareigūnai taikė praktikoje patikrintą vaikų atitraukimo nuo neigiamos aplinkos modelį, t. y. įpareigojant vaikų artimuosius pasirūpinti jų saugumu. VVTAT atsakymu pareiškėja taip pat informuota, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir (arba) prokuroro veiksmų teisėtumą, atliekant procesinius veiksmus ir dalyvaujant jų atlikime, vertinimus ir sprendimus įgaliojti priimti pagal kompetenciją šių teisėsaugos institucijų vadovai, todėl manydama, kad konkretūs pareigūnai procesinių prievartos priemonių atlikimo metu veikė netinkamai, su skundu turi teisę kreiptis į Kauno AVPK arba prokuratūrą.

Atsakovė atsiliepime taip pat pasisakė dėl 2022-10-10 skunde Tarnybai nurodyto argumento, kad krata prasidėjo anksčiau, nei mergaitės buvo palydėtos iki kaimynės, pateikė nuomonę, jog aplinkybė, kad pareigūnai paėmė iš vaikų jų telefonus, patvirtino jau patį aktyvų kratos veiksmą. Nurodė, kad dėl šios keliamos abejonės, Tarnyba paaiškinio nurodydama BPK 149 str. 3 d. nuostatas ir paaiškindama, kad Tarnybos vertinimu, policijos pareigūnų veiksmas paimant mobilaus ryšio įrenginius buvo su tikslu siekiant užkirsti kelią susižinojimui tarpusavyje arba su kitais asmenimis. Po procesinių veiksmų atlikimo vaikams mobilaus ryšio įrenginiai buvo grąžinti, todėl nebuvo pagrindo daryti pagrįstą išvadą, kad šiuo pareigūnų veiksmu būtų pažeista konkrečių vaiko teisė.

Paaiškinio, kad dėl 2022-10-10 skunde pareiškėjos keliamų klausimų, susijusių su mažametės X. B. (kratos metu kūdikiui buvo 10 mėnesių) teisės pažeidimu į tinkamą poilsį, Tarnyba nurodė, kad nekvestionuojant Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje, Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, VTAPI ir kituose teisės aktuose įtvirtintos valstybės pareigos imtis visų reikiamų priemonių vaiko teisių užtikrinimui ir įgyvendinimui, kad tam tikrais atvejais vaikams, jų teisių ir interesų apsaugai ir užtikrinimui nepalanki padėtis gali būti įtakota (nulemta) tėvų galimai priešingų teisei veiksmų ir jų sąlygotų pasekmių.

Atsakovė nurodė, kad VVTAT atsakymu pasisakydama dėl pareiškėjos teiginių, kad ji dėl atliekamų procesinių veiksmų negalėjo tinkamai pamaitinti kūdikio, pasirūpinti jo poilsiu, Tarnyba pažymėjo, kad krata jos namuose truko nuo 14 val. iki 17 val. Tuo laiku, ji turėjo galimybę užtikrinti būtiniausių vaiko poreikių patenkinimą (pamaitinti, duoti atsigerti, pakeisti sauskelnes) (2022-09-13 Nr. 2VSV-1791 19 p.). Taip pat Tarnyba pasisakė, kad Kauno skyriui dėl atliekamų funkcijų pagal kompetenciją nebuvo galimybės (nesuteikta teisė), įvertinti taikomos ikiteisminio tyrimo taktikos, metodikos, duomenų apimties, proceso dalyvių bendradarbiavimo, parodymo išsamumo ir kitų aplinkybių, o taip pat ir nebuvo pagrindo daryti pagrįstą išvadą, kad pareigūnai atlikdami ikiteisminio tyrimo veiksmus siekė pažeisti L. B. mažametės interesus, priešingai, Tarnybos manymu, buvo

laikomasi proporcingumo principo, stengiamasi nepažeisti mamos teisių, o tuo pačiu ir mažametės teisių ir teisėtų interesų, nes procesinių veiksmų atlikimo metu Pareiškėjos teisės buvo suvaržytos tiek, kiek tai buvo būtina ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimui.

Nurodė, kad Tarnyba vertino ir kitus pareiškėjos 2022-10-10 skundo argumentus, kad policijos pareigūnai vaikų akivaizdoje „sulaikydami“ ir išveždami L. B. su kūdikiu, nepasirūpino paliekamų vaikų priežiūra, ir kad „sulaikymo“ nematytų vaikai, kad po kratos atlikimo, mergaitės naktį nemiegojo, joms buvo baisu būti namuose, po įvykio užsirakina durų spynas. Nurodė, kad Tarnyba paaiškino, kad VTAPI 31 straipsnio 6 d. nuostatas ir sprendė, kad pareiškėjos vaikai įvykio metu buvo sulaukę tokio amžiaus, kurie pagal įstatymą galėjo vieni likti namuose be suaugusiųjų priežiūros.

Nurodė, kad dėl pareiškėjos nurodytos aplinkybės, jog G. matė, kaip policijos pareigūnai išvažiavo kartu su mama (2022-09-29 Nr. 2VSV-1929, 13 p.), o K. matė, kaip su dviem pareigūnais namo grįžo tėtis, o vėliau lyg matė kaip mamos mašiną vairavo pareigūnas, o mama sėdėjo šalia (2022-09-29 Nr. 2VSV-1928, 13 p.) ir pareiškėjos šių vaikų matytų epizodų vertinimo kaip grubų BPK normų pažeidimą, Tarnyba pažymėjo, kad G. ir K. procesinių prievartos priemonių atlikimo metu buvo perduotos nurodytos kaimynės žinios, kuri prisiėmė atsakomybę pasirūpinti vaikais ir ta aplinkybė, kad jos priežiūroje esantys vaikai, galėjo stebėti tam tikro pobūdžio epizodus, negali būti perkelta asmenims, kurie tikėjosi, kad asmuo imsis visų priemonių apsaugoti juos nuo galimai neigiamų pasekmių. Tačiau kita vertus, vaikams susidūrus su galimu jų artimų žmonių įstatymo pažeidimo situacija bei taikomomis ikiteisminio tyrimo priemonėmis galimi natūralūs vaikų išgyvenimai, bei atitinkamai, tokią situaciją nepilnamečiai vaikai priima jautriai, tačiau vis dėlto nepakankami konstatuoti galimus vaiko teisių pažeidimus.

Atsakovė nurodė, kadangi pareiškėja galimus vaikų teisių pažeidimus sieja su policijos pareigūnų netinkamais veiksmais atliekant procesines prievartos priemones, Tarnyba pažymėjo, kad vaiko situacijos vertinimo metu yra vertinama, ar būtent *vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą užtikrina vaiko teises ir teisėtus interesus*. Vadovaujantis Aprašu yra vertinami vaiko funkcionavimo ir socialinės aplinkos rizikos veiksniai bei rizikos veiksniai, susiję su vaiko tėvais ar kitais jo atstovais pagal įstatymą ir jų santykiais su vaiku, ir kuriuos nustačius būtų galima konstatuoti vaiko teisių pažeidimą atstovų pagal įstatymą arba vieno iš atstovų pagal įstatymą veiksmais bei siūlyti atitinkamą pagalbą šeimai (VTAPI 36 str.1 str. 1 d ir 2 d.). Todėl konstatuota, jog Kauno skyriaus specialistai, atlikę vaikų situacijų vertinimus, nenustatė, kad dėl pareiškėjos ir jos sutuoktinio, kaip vaiko atstovų pagal įstatymą, būtų galima identifikuoti rizikos veiksnius, konstatuoti vaiko teisių pažeidimus ir būtinybę vertinti pagalbą vaikui ir (ar) šeimai poreikį, kadangi nagrinėjamos situacijos metu tėvų pareigas pareiškėja atliko tinkamai.

Atsakovės nuomone, Tarnyba įstatymų nustatyta tvarka išnagrinėjo 2022-10-10 skunde nurodytas faktines aplinkybes, Tarnybos kompetencijos ribose bei pateikė VVTAT atsakymą pareiškėjai. Pažymėjo, kad išnagrinėjusi pareiškėjos 2022-10-10 skundą, Tarnyba nenustatė Kauno skyriaus specialistų netinkamų, neteisėtų veiksmų susijusių su vaikų situacijų vertinimu. Tačiau vertino, kad Kauno skyrius VVTAT Kauno skyriaus atsakymu galėjo plačiau ir išsamiau pasisakyti dėl reiškiamų pareiškėjos abejonių, susijusių su vaikų situacijų vertinimais ar vaikų situacijų vertinimų metu nustatytų duomenų (ne)atitikties konkrečioms teisės aktų reikalavimams. Todėl Tarnyba teikdama pareiškėjai VVTAT atsakymą, suteikė išsamesnę ir aiškesnę informaciją. Nurodė, kad atsižvelgiant į VVTAT atsakyme išdėstytus argumentus, Tarnyba padarė išvadą, kad Kauno skyrius atlikdamas X. B. (2022-09-13 Nr. 2VSV-1791), K. B. (2022-09-29 Nr. 2VSV-1928), G. B. (2022-09-29 Nr. 2VSV-1929) situacijų vertinimus ir pildydamas Vaiko situacijų vertinimo anketas veikė teisės aktų nustatyta tvarka, todėl nėra pagrindo naikinti aptartas Anketas ir įpareigoti Kauno skyrių iš naujo atlikti vaikų situacijų vertinimus.

Atsakovės nuomone, nustatytos aplinkybės ir VVTAT atsakyme įvardintos aplinkybės leidžia daryti išvadą, kad visi Tarnybos kompetencijai priskirtini veiksmai atlikti tinkamai ir nepažeidžiant galiojusių teisės aktų. Pareiškėjai pateiktas išsamus, motyvuotas, teisėtas bei teisės aktais pagrįstas VVTAT atsakymas, kurio naikinti nėra pagrindo (b. l. 83-90).

Komisijos posėdžio metu pareiškėjos L. B. atstovė advokatė L. K. nurodė, kad palaiko 2022 m. lapkričio 18 d. pareiškėjos L. B. skundą ir prašo jį tenkinti. Papildomai nurodė bei paaiškino, kad skundžiamuose VTAT priimtuose sprendimuose yra išvis nevertinti Aprašo 26.9 punkte nurodyti veiksniai, įskaitant vaiko psichinį saugumą, bei 26.10 punkte nurodyti veiksniai, susiję su vaiko saugumu, tačiau kaltę be pagrindo yra bandoma suversti būtent vaikų motinai L. B., kuri kratos atlikimo metu 2022 m. rugpjūčio 31 dieną buvo viena namuose su trimis mažamečiais vaikais (šioje dalyje advokatė pažymėjo, kad net VTAT atstovai sutiko, kad buvo iškilęs pavojus vaikams bei egzistavo psichinis nesaugumas); nurodė, kad VTAT sutelkė koncentraciją ne į vaiko teises, bet į ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmų (iš)teisinimą kratos metu, bei pareiškėjai nesuprantama, kodėl nėra / nebuvo ginami mažamečiai vaikai; nurodė, kad 2022 m. rugpjūčio 26 d. prokuroro H. M. nutarimo (viso) dėl kratos pareiškėja neturi (b.l. 95).

Atsakovės Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovė S. P. Komisijos posėdžio metu papildomai paaiškino bei nurodė, kad: nors teisės aktai nustato privalomą VTAT atstovų dalyvavimą kratų ir kitų procesinių prievartos priemonių taikymo atvejais, kai yra nepilnamečių asmenų, tačiau VTAT darbuotojai 2022 m. rugpjūčio 31 dieną vykusios kratos L. B. namuose metu nedalyvavo, nes į įvykio vietą VTAT atstovų ikiteisminio tyrimo pareigūnai paprasčiausiai nekvietė, o tik buvo informavę prieš dvi dienas iki kratos, kad gali tekti dalyvauti; patvirtino aplinkybę, kad tiesiogiai į kratą sankcionavusį prokurorą H. M. ar kitą prokurorą dėl ikiteisminio tyrimo dokumentų išslaptinimo, kad juos panaudoti pareiškėjos L. B. vaiko (-ų) situacijos vertinime, nesikreipė; pripažino ir patvirtino, kad VTAT priimdama skundžiamus Komisijai VTAT sprendimus, iš ikiteisminio tyrimo pareigūnų nebuvo išsireikalavę šių reikšmingų dokumentų: 2022 m. rugpjūčio 31 dienos kratos protokolo (b.l. 95), tyrimo iš Policijos departamento Imuniteto tarnybos pagal 2022 m. rugsėjo 7 d. Kauno miesto VTAS raštu Nr. 2SD-5924 kreipimąsi į Imuniteto valdybą, jog būtų įvertinti pareigūnų veiksmai (b.l. 22, 127-128), bei nežino kokios yra tyrimo eiga Imuniteto tarnyboje, bei nėra išsireikalavę ir K. B. (g. *duomenys neskelbtini*) lankymosi pas psichologą dokumentų (nurodyta anketos 13 punkte); nurodė, kad nežino ir neturi duomenų, ar buvo įformintos mažamečių mergaičių telefonų paėmimai bei ar vėliau buvo (su)gražinti atgal mažametėms G. ir K. B. paimti telefonai; nežino, ar 2022 m. rugpjūčio 26 d. Kauno apygardos prokuroro H. M. priimtas nutarimas atlikti kratą pareiškėjos L. B. namuose vėliau (ne)buvo patvirtintas ikiteisminio tyrimo teisėjo (b.l. 95), ar ne; negali paaiškinti, kodėl į bylą nėra pateiktas X. B. (g. 2021 m.) vaiko situacijos vertinimas, nors atsiliepime nurodoma, kad toks vertinimas buvo atliktas (atsiliepime nurodoma 2022 m. rugsėjo 13 d. vaiko situacijos vertinimas Nr. 2VSV-1791).

Skundas tenkintinas.

Byloje ginčas kilo dėl atsakovės Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus 2022 m. spalio 4 d. atsakymo Nr. 2SD-6617 „Dėl Jūsų 2022-09-19 prašymo“ (b.l. 14-18, 124-126) ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022 m. lapkričio 11 d. atsakymo Nr. S-3364 „Dėl Jūsų 2022-10-10 skundo“ (b.l. 6-13, 138-145) teisėtumo ir pagrįstumo.

Dėl byloje nustatytų aplinkybių

Byloje esančių rašytinių įrodymų pagrindu nustatyta, kad Kauno AVPK Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdyba 2022-08-29 raštu Nr. IBPS-S-467606-22 [Komisijos pastaba: rašto numeris nenurodytas, meta duomenys nepateikti] (b. l. 129) kreipėsi į VVTAT Kauno skyriaus vedėją, kuriame nurodė, kad Kauno AVPK Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdyboje atliekamas ikiteisminis tyrimas Nr. 01-1-42304-21 pagal Lietuvos Respublikos BK 220 str. 2 d., 222 str. 1 d., 2022-08-31 dieną, apie 13:00 val., planuojama atlikti keturias kratas Kauno mieste ir būtina užtikrinti vaiko teisių specialistų dalyvavimą. Prašoma

paskirti 4 (keturis) vaiko teisių specialistus nurodant jų duomenis bei kontaktinius telefonus, kurie galėtų sudalyvauti numatytoje kratose esant būtinumui.

Kauno AVPK Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdyba 2022-09-09 rašte Nr. IBPS-S-490652-22 „Dėl informacijos pateikimo“ (b. l. 130, 131) nurodė, kad Kauno AVPK Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdyboje atliekamas ikiteisminis tyrimas Nr. 01-1-42304-21 pagal Lietuvos Respublikos BK 222 str. 1 d. 220 str. 2 d. Informavo, kad 2022-08-31 adresu (*duomenys neskelbtini*), Kaune buvo atlikta krata. VVTAT Kauno skyriaus specialistai buvo informuoti iš anksto apie planuojamus veiksmus, 2022-08-29 raštu Nr. IBPS-S-467606-22, esant būtinumui dėl jų dalyvavimo procesiniame veiksme. 2022-08-31 nurodytu adresu, namuose rasta L. B. su trimis mažamečiais (12, 9 metų ir 10 mėnesių amžiaus) vaikais. Nurodyta, kad L. B. buvo supažindinta su teismo nutartimi ir pasiteirauta ar yra pilnamečių asmenų, kurie galėtų prižiūrėti vaikus, taip pat L. B. buvo informuota apie galimybę iškviešti valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos specialistą, kuris galėtų užtikrinti vaikų teisių apsaugą kol bus atliekama procesinė prievartos priemonė – krata. L. B. nurodė kaimynę, kuri vaikams yra pažįstama ir savo namuose galėtų prižiūrėti vaikus. Kaimynei sutikus pasirūpinti vaikais, L. B. sutiko, todėl į Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyrių dėl specialisto poreikio dalyvauti procesiniuose veiksmuose kreiptasi nebuvo. L. B. nurodė, kad norėtų, kad mažiausioji iš dukrų pasiliktų su ja, motyvuodama, kad jai yra tik 10 mėnesių ir ji vis tiek nieko nesupras. Dar kartą pasiteiravus ar iškviešti vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistą, L. B. atsisakė.

VVTAT Kauno skyrius 2022-09-07 raštu Nr. 2SD-5924 „Dėl pareigūnų veiksmų“ (b. l. 127, 128) kreipėsi į Policijos departamento prie VRM Imuniteto valdybą. Rašte nurodė, kad VVTAT Kauno skyriuje 2022-09-06 gautas pranešimas, kuriame nurodoma, jog (*duomenys neskelbtini*), Kaune, 2022-08-31 buvo atliekama krata (ikiteisminis tyrimas Nr. 01-1-42304-210). Pranešime nurodoma, jog pareigūnams atvykus į kratos vietą bute buvo du mažamečiai (9 ir 12 metų) bei sergantis 10 mėnesių kūdikis. Prašoma ištirti pranešime nurodytas aplinkybes ir įvertinti pareigūnų veiksmus bei informuoti apie priimtus sprendimus.

Pareiškėja 2022-09-16 adresatui (*duomenys neskelbtini*)@vaikoteises.lt atsiuntė el. laišką (registracija 2022-09-19 Nr. 2PR-1755) (b. l. 93-95), kuriame nurodė, kad 2022-9-13 vaiko situacijos vertinimo anketoje nurodytos išvados yra neišsamios ir prieštarauja teisės normoms. Paaiškino, kad 23 p. cituojamas Kauno AVPK atsakymas, tačiau jis nepatikrintas jokiais leistinomis priemonėmis. Atkreiptas dėmesys, kad apie atliktą kratą tarnyba informuota tik 2022-09-09, t.y. kai jau buvo pradėtas skundo tyrimas dėl neteisėtų pareigūnų veiksmų, neužsiminta kad po kratos mažamečių akivaizdoje pareiškėja buvo sulaikyta ir pristatyta su kūdikiu į Kauno AVPK patalpas, o mažamečiai palikti namuose vieni. Paaiškino, kad Kauno AVPK atsakyme neteisingai nurodoma apie pasiūlymą kviešti Tarnybą. Nurodė, pateikia kratos protokolo fragmentą, kuriame jokių duomenų apie pasiūlymą pasirūpinti vaikais nėra. Kratos protokole net nenurodoma, kad kratos metu joje pareiškėja dalyvavo su kūdikiu. Nurodė, kad Tarnyba nepabendravo su mažamečiais vaikais, kurie dalyvavo kratoje, t.y. K. ir G. Taip pat nurodė, kad ignoruotas faktas, kad su pareiškėja procesiniai veiksmai buvo atliekami nuo 14 val. iki 23 val. 30 min. Atlikus kratą apie 17 val. pareiškėja buvo sulaikyta kartu su kūdikiu ir pristatyta į policijos komisariatą. Po kratos nepilnamečius vaikus pareigūnai parvedė atgal į namus ir paliko juos vienus, išsigandusius. Atkreipė dėmesį, kad kratos metu jokiuose dokumentuose nebuvo fiksuota, kad atvykus daryti kratą namuose rasti vaikai. Pažymėjo, kad procesinės prievartos priemonės buvo taikytos nepilnamečių akivaizdoje, tačiau apie tai ikiteisminio tyrimo pareigūnai, turėdami pareigą nedelsdami informuoti valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją to nepadarė. Šis faktas Tarnybos nebuvo įvertintas. Prašoma atlikti pakartotinį vertinimą.

VVTAT Kauno skyriaus 2022-09-29 Vaiko situacijos vertinimo anketoje Nr. 2VSV-1928, atliktoje dėl K. B. situacijos vertinimo (b. l. 32-45, 110-123), 4 p. nurodytos aplinkybės iš pareiškėjos gauto prašymo (2022-09-19 2PR-1755) ir suformuota užduotis Nr. 3160461: „I. 23 punkte jūs cituojate Kauno AVPK atsakymą tačiau nepatikrintote jo jokiais leistinomis priemonėmis: ar jūsų tarnyba buvo informuota apie atliktą kratą, kai namuose buvo rasti mažamečiai. Atkreipiu dėmesį į tai kad apie atliktą kratą tarnyba informuota tik 2022-09-09, t.y. kai jau buvo pradėtas skundo tyrimas dėl neteisėtų pareigūnų veiksmų, t. y. pažeidžiant pareigą apie tokius veiksmus informuoti nedelsiant. Be to

minėtame atsakyme net neužsimenama, kad po kratos mažamečių akivaizdoje buvau sulaikyta ir pristatyta su kūdikiu į Kauno AVPK patalpas, o mažamečiai palikti namuose vieni. 2. Kauno AVPK atsakyme neteisingai nurodoma apie pasiūlymą kviesiti jūsų tarnybą. Pateikiu kratos protokolo fragmentą, kuriame jokių duomenų apie pasiūlymą pasirūpinti vaikais nėra. Pareigūnai man pasiūlė atiduoti nutarime daryti kratą nurodomus dokumentus, o apie vaiko teisių apsaugos tarnybos pareigūnus kalba buvo jau pradėjus kratą, kai aš prašau to nedaryti prie vaikų. Pareigūnai dėl šio prašymo nesakė, kad vaikus jūsų tarnybos darbuotojai pasaugos tik kratos metu, o pateikė tai kaip pasekmę, kad jeigu nėra kam pasirūpinti vaikais, vaikai jūsų tarnybos iš manęs bus paimti. Policininkai patys mano vaikus išvedė pas kaimynę, tačiau vertinime šį faktą jūs ignoruojate, nenurodote, ar jie tokią teisę turėjo. Kratos protokole net nenurodoma, kad kratos metu joje dalyvavau su kūdikiu. 3. Jūs nepabendravote su mažamečiais vaikais, kurie dalyvavo kratoje, t.y. K. ir G. Vienas iš policininkų iš K. atėmė asmeninį jos telefoną, nors pastaroji jo atiduoti nenorėjo. Jūsų ataskaitoje sprendžiamas tik X., kuri yra kūdikių teisių pažeidimas, tačiau apie kitų mažamečių teises net neužsimenate. 4. Jūs ignoravote faktą, kad su manimi procesiniai veiksmai buvo atliekami nuo 14 val. iki 23 val. 30 min. Atlikus kratą apie 17 val. aš buvau sulaikyta kartu su kūdikiu ir pristatyta į policijos komisariatą. Po kratos nepilnamečius vaikus pareigūnai parvedė atgal į namus ir paliko juos vienus, išsigandusius. 5. Atkreipiu dėmesį į tai, kad kratos metu jokiuose dokumentuose nebuvo užfiksuota, kad atvykus daryti kratą namuose rasti vaikai. Pareigūnas privalo imtis priemonių, kad procesinės prievartos priemonės - asmens apžiūra, krata, asmens krata, atvesdinimas, poėmis - nebūtų taikomos, taip pat kad asmuo nebūtų laikinai sulaikomas arba suimamas nepilnamečių akivaizdoje. Aš buvau sulaikyta mažamečių akivaizdoje ir išvežta iš namų mažamečius paliekant vienus. Nurodytos procesinės prievartos priemonės buvo taikytos nepilnamečių akivaizdoje, tačiau apie tai ikiteisminio tyrimo pareigūnai, turėdami pareigą nedelsiant informuoti valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją, to nepadarė. Šio fakto jūs neįvertinote, taip pat neįvertinote fakto, kad aš negalėjau krūtimi pamaitinti kūdikio, nors procesiniai veiksmai su manimi buvo atliekami apie 10 val. 6. Prašau atlikti pakartotinį vertinimą.“

5 p. nurodyta, kad anksčiau vaiko teisių pažeidimai nebuvo nustatyti. 13 p. nurodyta, kad 2022-09-27 15 val. 40 min. bendrauta su G. ir K. Tėvų išklausančiam nuomonę šalia nebuvo. „<...> K. papasakojo, jog atvykus policininkams ji su sese buvo namie, pareigūnai iš jos paėmė telefoną ir grąžino tik apie 17/18 val. Pasak nepilnametės atvykus policininkams mama paprašė, jog ją su sese išleistų pas kaimynę, iki kaimynės palydėjo policininkas. Nepilnametė nurodė, jog pas kaimynę žiūrėjo TV, paskui išėjo į lauką su draugais, namo grįžo apie 17/18 val., Vakare atvažiavo senelis, ji apie įvykį nieko nepasakojo. Mergaitė nurodė, jog kai vyko krata jos namuose nebuvo. Mergaitė pažymėjo, jog būnant lauke matė kaip namo grįžo tėtis lyg su 2 pareigūnais, o vėliau lyg matė kaip mamos mašiną vairavo pareigūnas, o mama sėdėjo šalia. K. nurodė, jog tą vakarą buvo išsigandusi, nes nežinojo kur tėvai, kada jie grįš, kitą dieną su tėvais aptarė situaciją. Pasak mergaitės lankė ji psichologą, dabar viskas vyksta įprastai“.

16 p. nurodyta, kad namų aplinka tvarkinga, švari, yra būtinausi daiktai reikalingi nepilnametei.

17 p. nurodyta, kad 2022-09-07 2SD-5924 Kauno miesto VTAS kreipėsi į Policijos departamento prie VRM Imuniteto valdybą, jog būtų įvertinti pareigūnų veiksmai. Motina 2022-09-19 pateikė prašymą, kuriame prašoma įvertinti G. B. ir k. B. situacijas bei pervertinti X. B. vaiko situacijos vertinimą.

18 p. nurodyta, kad situacija aptarta su vaiko su mama ir tėvu.

19 p. nurodyta, kad 2022-09-27 15.50 val. bendrauta su vaiko mama: „pareigūnai pasak mamos atvyko apie 14 val. Kartu atsivedė ir G. nes ji tuo metu vedė šunį pavedžioti. Motina nurodė, jog policijos pareigūnai įėjo į vidų, sakė, kad bus krata, atėmė telefoną iš K., nors ji to nenorėjo. Motina nurodė, jog ji paprašė leisti išvesti K. su sese pas kaimynę. Motina papasakojo, jog ji negalėjo paskambinti kaimynei, tai parodė pareigūnams, kur gali nuvesti mergaitę. Pareigūnas palydėjo K. Pasak motinos pareigūnai nurodė, kad arba atiduodam vaiko teisėms (išsiveža vaiko teisės) tai labiau nuskambėjo kaip grasinimas, o ne kaip pagalbos siūlymas. Mama nurodė, jog pasibaigus kratai paklausė pareigūnų, ar K. su sese gali grįžti į namus. Mama nurodė, kad senelis į namus atvyko vėliau (tikslaus laiko nežino) kai buvo užbaigta krata jo namuose. Motina nurodė, kad po įvykio (kratos) su

mergaitėmis apie krata pasikalbėjo, mano, jog mergaitės bijo būti namie, užsirakina duris. Mama nurodė, jog klausė K., ar reikalinga psichologinė pagalba, tačiau ji atsisakė, esant poreikiui šeima turi savo psichologą, į kurį gali kreiptis. Mama papildomai pažymėjo, jog pareigūnams bandant paimti iš K. telefoną, jis jėga buvo iš jos paimtas. Motina nurodė, jog pareigūnams pranešus, kad ji turi vykti su policijos pareigūnais visos nepilnametės buvo namie, kiek tai užtruks pareigūnai nenurodė“.

20 p. Nurodyta, kad 2022-09-27 15.50 val. bendrauta su vaiko tėvu: „tėvas nurodė, jog kai vyko krata namuose jo namie nebuvo, jis tik grįžo namo trumpam pakabinti raktus, mergaičių namuose nematė, jis matė tik lauke, tačiau pareigūnai neleido su jomis kalbėtis, mašinoje jis paprašė kad nuimtų antrankius. Tėvas pasakojo, jog namo grįžo apie 23 val. su X., kuri verkė. Pasak tėvo, K. buvo namuose, neparodė jog nervuojasi, pergyvena. Tėvas nurodė, jo K. klausinėjo, kas bus, ar grįš namo mama. Tėvas nurodė, jog grįžus mamai L. B., jie aptarė, ką kalbės su K. ir jos sese, kitą dieną pasikalbėjo su K., aptarė pareikštus įtarimus. Tėvas papasakojo, kad stebi K. bendravimą, elgesį, esant poreikiui žino, kur gali kreiptis psichologo konsultacijų“.

23 p. Nurodyta, kad 2022-09-09 2GD-8353 Kauno apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdybos 1-asis skyrius pateikė informaciją: „Informuojame jus, kad 2022-08-31 adresu (duomenys neskelbtini), Kaune buvo atlikta krata. Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistai buvo informuoti iš anksto apie planuojamus veiksmus 2022-08-29 raštu Nr. IBPS-S-467606-22, esant būtinumui dėl jų dalyvavimo procesiniame veiksme. 2022-08-31 nurodytu adresu namuose rasta L. B. su trimis mažamečiais (12, 9, metų ir 10 mėnesių amžiaus) vaikais. L. B. buvo supažindintas su teismo nutartimi ir pasiteirauta ar yra pilnamečių asmenų kurie galėtų prižiūrėti vaikus, taip pat L. B. buvo informuota apie galimybę iškviešti valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos specialistą, kuris galėtų užtikrinti vaikų teisių apsaugą kol bus atliekama procesinė prievartos priemonė – krata. Kaimynei sutikus pasirūpinti vaikais, L. B. sutiko, todėl į Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyrių dėl specialisto poreikio dalyvauti procesiniuose veiksmuose kreiptasi nebuvo. L. B. nurodė, kad norėtų, kad mažiausioji iš dukrų pasiliktu su ja, motyvuodama, kad jai yra tik 10 mėnesių ji vis tiek nieko nesupras. Dar kartą pasiteiravus ar iškviešti vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistą, L. B. atsisakė“.

25 p. nurodyta, kad nenustatytas vaiko apsaugos poreikis.

26.2 p. ties „Sprendimas taikyti vaiko laikinosios priežiūros priemonę“ nurodyta – „netaikyti“.

27 p. „Nustatyti rizikos bei atitinkamai apsaugos veiksniai“ nurodyta, kad „25.2.2. Vaikas patyrė ir (ar) patiria bet kokios formos smurtą ar kitus vaiko teisių pažeidimus ne iš vaiko atstovų pagal įstatymą: motina nurodė kad pareigūnai klausia dėl vaiko teisių dalyvavimo, tačiau jai tai labiau nuskambėjo kaip grasinimas, o ne kaip pagalbos siūlymas; motina nurodė jog po kratos pareigūnams nurodžius, kad ji turi vykti su jais, visos nepilnametės buvo namie; mama prašyme nurodė, jog vaikai pa kratos grįžus namo buvo palikti vieni.

Riziką mažinantys faktoriai:

28.3. Nustatyti rizikos veiksniai nėra tiesiogiai susiję su vaiko atstovu pagal įstatymą veikimu ar neveikimu, o vaiko atstovai pagal įstatymą geba užtikrinti vaiko teises ir interesus: Policijos pateiktame rašte nurodoma, jog pareigūnai kelis kartus informavo motiną, jo gali būti iškvieistas specialistas iš Kauno m. vaiko teisių apsaugos skyriaus; Policijos pareigūnai motinai suteikė informaciją apie galimybę, jog šeimoje augančiais nepilnamečiais asmenimis gali pasirūpinti kiti suaugę asmenys; motina nurodė jog ji paprašė išleisti vaikus iš buto, pati pro langą parodė pareigūnams kur nuvesti vaikus; mergaitė teigė, kad kai vyko krata jos nebuvo namie; nepilnametė nurodė jog vakare į namus atvažiavo senelis, kuris buvo su jomis.

Iš turimos informacijos galima daryti išvadą, jog motina buvo informuota apie teisę priimti sprendimą dėl vaiko perdavimo kitiems suaugusiems asmenims vykdomos kratos metu ar Kauno miesto vaiko teisių specialisto, kuris užtikrintų laiko teisių apsaugą, dalyvavimą. Motina priimdama šį sprendimą prisiėmė atsakomybę dėl vaiko interesų užtikrinimo. Pažymėtina, jog nepilnametės ir motinos išsakytos įvykio aplinkybės yra prieštaringos.“

28 p. ties „- Sprendimas dėl būtinybės vertinti pagalbos vaikui ir ar šeimai poreikį“ nurodyta – „nenustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir ar šeimai poreikį“.

30 p. Nurodyta, kad Vaiko teisių pažeidimai nenustatyti.

VVTAT Kauno skyriaus 2022-09-29 Vaiko situacijos vertinimo anketoje Nr. 2VSV-1929, atliktoje dėl G. B. situacijos vertinimo (b. l. 19-31, 96-109), 4 p. nurodytos aplinkybės iš pareiškėjos gauto prašymo (2022-09-19 2PR-1755) ir suformuota užduotis Nr. 3160461: „1. 23 punkte jūs cituojate Kauno AVPK atsakymą tačiau nepatikrinote jo jokiomis leistinomis priemonėmis: ar jūsų tarnyba buvo informuota apie atliktą kratą, kai namuose buvo rasti mažamečiai. Atkreipiu dėmesį į tai kad apie atliktą kratą tarnyba informuota tik 2022-09-09, t.y. kai jau buvo pradėtas skundo tyrimas dėl neteisėtų pareigūnų veiksmų, t. y. pažeidžiant pareigą apie tokius veiksmus informuoti nedelsiant. Be to minėtame atsakyme net neužsimenama, kad po kratos mažamečių akivaizdoje buvau sulaikyta ir pristatyta su kūdikiu į Kauno AVPK patalpas, o mažamečiai palikti namuose vieni. 2. Kauno AVPK atsakyme neteisingai nurodoma apie pasiūlymą kviesi jūsų tarnybą. Pateikiu kratos protokolo fragmentą, kuriame jokių duomenų apie pasiūlymą pasirūpinti vaikais nėra. Pareigūnai man pasiūlė atiduoti nutarime daryti kratą nurodomus dokumentus, o apie vaiko teisių apsaugos tarnybos pareigūnus kalba buvo jau pradėjus kratą, kai aš prašau to nedaryti prie vaikų. Pareigūnai dėl šio prašymo nesakė, kad vaikus jūsų tarnybos darbuotojai pasaugos tik kratos metu, o pateikė tai kaip pasekmę, kad jeigu nėra kam pasirūpinti vaikais, vaikai jūsų tarnybos iš manęs bus paimti. Policininkai patys mano vaikus išvedė pas kaimynę, tačiau vertinime šį faktą jūs ignoruojate, nenurodote, ar jie tokią teisę turėjo. Kratos protokole net nenurodoma, kad kratos metu joje dalyvavau su kūdikiu. 3. Jūs nepabendravote su mažamečiais vaikais, kurie dalyvavo kratoje, t.y. K. ir G. Vienas iš policininkų iš K. atėmė asmeninį jos telefoną, nors pastaroji jo atiduoti nenorėjo. Jūsų ataskaitoje sprendžiamas tik X., kuri yra kūdikių teisių pažeidimas, tačiau apie kitų mažamečių teises net neužsimenate. 4. Jūs ignoravote faktą, kad su manimi procesiniai veiksmai buvo atliekami nuo 14 val. iki 23 val. 30 min. Atlikus kratą apie 17 val. aš buvau sulaikyta kartu su kūdikiu ir pristatyta į policijos komisariatą. Po kratos nepilnamečius vaikus pareigūnai parvedė atgal į namus ir paliko juos vienus, išsigandusius. 5. Atkreipiu dėmesį į tai, kad kratos metu jokiuose dokumentuose nebuvo užfiksuota, kad atvykus daryti kratą namuose rasti vaikai. Pareigūnas privalo imtis priemonių, kad procesinės prievartos priemonės - asmens apžiūra, krata, asmens krata, atvesdinimas, poėmis - nebūtų taikomos, taip pat kad asmuo nebūtų laikinai sulaikomas arba suimamas nepilnamečių akivaizdoje. Aš buvau sulaikyta mažamečių akivaizdoje ir išvežta iš namų mažamečius paliekant vienus. Nurodytos procesinės prievartos priemonės buvo taikytos nepilnamečių akivaizdoje, tačiau apie tai ikiteisminio tyrimo pareigūnai, turėdami pareigą nedelsiant informuoti valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją, to nepadarė. Šio fakto jūs neįvertinote, taip pat neįvertinote fakto, kad aš negalėjau krūtimi pamaitinti kūdikio, nors procesiniai veiksmai su manimi buvo atliekami apie 10 val. 6. Prašau atlikti pakartotinį vertinimą.“

5 p. nurodyta, kad anksčiau vaiko teisių pažeidimai nebuvo nustatyti. 13 p. nurodyta, kad 2022-09-27 15 val. 40 min. bendrauta su G. ir K. Tėvų išklausančiam nuomonę šalia nebuvo. „G. nurodė <...>, jog buvo namuose kai atvyko policija, kuri paėmė iš jos telefoną. Pasak nepilnametės, mama paprašė, jog pareigūnai palydėtų pas kaimynę, policininkai tai leido padaryti ir palydėjo iki kaimynės. Pasak mergaitės, kai buvo pas kaimynę, žiūrėjo televizorių, pas ją buvo apie valandą laiko, o tada išėjo su sese ir draugais į lauką. Mergaitė nurodė, jog kai vyko krata jų namie nebuvo. Mergaitė nurodė, jog grįžo namo apie 17-18 val., vakare su ja ir sese namuose buvo senelis. G. nurodė jog jautėsi išsigandusi, nes nežinojo, kada mama grįš, kur ji yra. G. nurodė, kad su tėvais pasikalbėjo apie kratą. <...> pas psichologą nesilankė, jį lankė anksčiau, dabar poreikio tam nemato, nes viskas stojo į vėžias. Pasak G., ji pareigūnus matė lauke, kai jie išvažiavo kartu su mama.“

16 p. nurodyta, kad namų aplinka tvarkinga, švari, yra būtinausi daiktai reikalingi nepilnametei.

17 p. nurodyta, kad 2022-09-07 2SD-5924 Kauno miesto VTAS kreipėsi į Policijos departamento prie VRM Imuniteto valdybą, jog būtų įvertinti pareigūnų veiksmai.

18 p. nurodyta, kad situacija aptarta su vaiko su mama ir tėvu.

19 p. nurodyta, kad 2022-09-27 15.50 val. bendrauta su vaiko mama: „pareigūnai atvyko apie 14 val. Įėjo į vidų namo, nes G. ėjo vedžioti šunį. Viduje buvo K., iš jos atėmė telefoną. Iš G. irgi paėmė telefoną. Mama paprašė pareigūnų leisti išvesti vaikus. Per langą parodė pareigūnams, kur

nuvesti vaikus pas kaimynę. Pareigūnai išvedė mergaites. Pareigūnai sakė vaikus atiduoda vaiko teisių darbuotojams, nuskambėjo kaip grasinimas nei pagalbos siūlymas. Po kratos pareigūnų klausė, ar gali vaikai grįžti namo, mama buvo padariusi valgyti, vaikams reikėjo apsirengti, tik ką buvo grįžę iš mokyklos. Po įvykio su mergaitėmis kalbėjo, sakė, kad baisu, naktį jos nemiegojo. Mama klausė dukros, ar reikia pagalbos psichologinės, sakė ne. Šeima turi savo psichologą, stebės vaiko emocinę būseną. Informuota apie galimybę gauti pagalbą Kauno miesto SPC. Visi buvo namuose ir vaikai tame tarpe, mama klausė pareigūnų, kiek laiko visa tai užtruks, nes mažajai dukrai buvo reikalinga suduoti vaistus. Pareigūnai sakė pasiimti vaistus, nes neaišku, kiek užtruks. Vaikų akivaizdoje pareigūnai išsivedė mamą. Mamai grįžus buvo apie 12 nakties, G. verkė“.

20 p. Nurodyta, kad 2022-09-27 15.50 val. bendrauta su vaiko tėvu: „vyro kratos metu nebuvo, jį pareigūnai pasiėmė iš darbo. Namie buvo labai trumpai, tik pakabino raktus. Dukros namie nematė. Matė lauke, tačiau neleido pareigūnai kalbėtis su dukra. Mašinoje paprašė nuimti antrankius. Namo grįžo apie 23 val. Namuose buvo dukros. G. verkė isteriškai, kai grįžo tėtis. Mergaitės klausė, kas bus, ar grįš mama namo. Su žmona aptarė dviese, ką pasakyti vaikams. Kitą dieną kalbėjosi visi. G. verkė, kas bus, kaip darys viską aptarė. Tėvo teiginiu, stebi vaiko emocinę būseną. Žino kur kreiptis pagalbos esant poreikiui“.

23 p. Nurodyta, kad 2022-09-09 2GD-8353 Kauno apskrities Vyriausiojo policijos komisariato Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdybos 1-asis skyrius pateikė informaciją: „Informuojame jus, kad 2022-08-31 adresu (duomenys neskelbtini), Kaune buvo atlikta krata. Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistai buvo informuoti iš anksto apie planuojamus veiksmus 2022-08-29 raštu Nr. IBPS-S-467606-22, esant būtinumui dėl jų dalyvavimo procesiniame veiksme. 2022-08-31 nurodytu adresu namuose rasta L. B. su trimis mažamečiais (12, 9, metų ir 10 mėnesių amžiaus) vaikais. L. B. buvo supažindintas su teismo nutartimi ir pasiteirauta ar yra pilnamečių asmenų kurie galėtų prižiūrėti vaikus, taip pat L. B. buvo informuota apie galimybę iškviešti valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos specialistą, kuris galėtų užtikrinti vaikų teisių apsaugą kol bus atliekama procesinė prievartos priemonė – krata. Kaimynei sutikus pasirūpinti vaikais, L. B. sutiko, todėl į Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyrių dėl specialisto poreikio dalyvauti procesiniuose veiksmuose kreiptasi nebuvo. L. B. nurodė, kad norėtų, kad mažiausioji iš dukrų pasiliktu su ja, motyvuodama, kad jai yra tik 10 mėnesių ji vis tiek nieko nesupras. Dar kartą pasiteiravus ar iškviešti vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistą, L. B. atsisakė“.

25 p. nurodyta, kad nenustatytas vaiko apsaugos poreikis.

26.2 p. ties „Sprendimas taikyti vaiko laikinosios priežiūros priemonę“ nurodyta – „netaikyti“.

27 p. „Nustatyti rizikos bei atitinkamai apsaugos veiksniai“ nurodyta, kad „25.2.2. Vaikas patyrė ir (ar) patiria bet kokios formos smurtą ar kitus vaiko teisių pažeidimus ne iš vaiko atstovų pagal įstatymą: motina nurodė kad pareigūnai klausia dėl vaiko teisių dalyvavimo, tačiau jai tai labiau nuskambėjo kaip grasinimas, o ne kaip pagalbos siūlymas; motina nurodė jog po kratos pareigūnams nurodžius, kad ji turi vykti su jais, visos nepilnametės buvo namie; mama prašyme nurodė, jog vaikai pa kratos grįžus namo buvo palikti vieni.

Riziką mažinantys faktoriai:

28.3. Nustatyti rizikos veiksniai nėra tiesiogiai susiję su vaiko atstovu pagal įstatymą veikimu ar neveikimu, o vaiko atstovai pagal įstatymą geba užtikrinti vaiko teises ir interesus: Policijos pateiktame rašte nurodoma, jog pareigūnai kelis kartus informavo motiną, jo gali būti iškvieistas specialistas iš Kauno m. vaiko teisių apsaugos skyriaus; Policijos pareigūnai motinai suteikė informaciją apie galimybę, jog šeimoje augančiais nepilnamečiais asmenimis gali pasirūpinti kiti suaugę asmenys; motina nurodė jog ji paprašė išleisti vaikus iš buto, pati pro langą parodė pareigūnams kur nuvesti vaikus; mergaitė teigė, kad kai vyko krata jos nebuvo namie; nepilnametė nurodė jog vakare į namus atvažiavo senelis, kuris buvo su jomis.

Iš turimos informacijos galima daryti išvadą, jog motina buvo informuota apie teisę priimti sprendimą dėl vaiko perdavimo kitiems suaugusiems asmenims vykdomos kratos metu ar Kauno miesto vaiko teisių specialisto, kuris užtikrintų laiko teisių apsaugą, dalyvavimą. Motina priimdama šį

sprendimą prisiėmė atsakomybę dėl vaiko interesų užtikrinimo. Pažymėtina, jog nepilnametės ir motinos išsakytos įvykio aplinkybės yra prieštaringos.“

28 p. ties „- *Sprendimas dėl būtinybės vertinti pagalbos vaikui ir ar šeimai poreikį*“ nurodyta – „*nenustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir ar šeimai poreikį*“.

30 p. Nurodyta, kad Vaiko teisių pažeidimai nenustatyti.

2022-10-04 VVTAT Kauno skyriaus atsakyme (b. l. 14-18, 124-126) nurodyta, kad 2022-08-31 atliekant kratą pareiškėjos namuose kartu su pareiškėja buvo tik jauniausioji 10 mėnesių pareiškėjo dukra X., todėl Kauno m. VTAS specialistas pagal 2022-09-06 gautą „Kauno dienos“ žurnalisto A. D. pranešimą vadovaudamasis Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019-12-30 įsakymu Nr. A1-803 (toliau – Aprašas), 7 p. ir 7.1. p., 2022-09-13 atliko X. B., gim. (*duomenys neskelbtini*), vaiko situacijos vertinimą (reg Nr. 2VSV-1791).

Nurodė, kad specialistas, įvertinęs turimą informaciją, išklauses pareiškėjos ir dukters tėvo paaiškinimus, vaiko apsaugos poreikio nenustatė, vaiko laikinosios priežiūros priemonės netaikė, būtinybės vertinti pagalbos vaikui ir šeimai poreikį ir vaiko teisių pažeidimų nenustatė. Su vaiko situacijos vertinimo anketoje užfiksuotais sprendimais pareiškėja supažindinta elektroniniu paštu.

Atkreipė dėmesį, kad X. B. Vaiko situacijos vertinimo anketoje yra užfiksuota, jog Kauno m. VTAS 2022-09-07 kreipėsi į Policijos departamento prie VRM Imuniteto valdybą dėl kratą atlikusių pareigūnų veiksmų vertinimo (b.l. 127-128).

Nurodė, kad K. ir G. vaiko situacijos vertinimai nebuvo atliekami, kadangi Kauno m. VTAS specialisto žiniomis (tokią informaciją pateikė tiek policijos pareigūnai, tiek pati pareiškėja) kratą atliekantys pareigūnai K. ir G. palydėjo iki kaimynės ir mergaitės kratoje nedalyvavo.

Nurodė, kad gavus pareiškėjos prašymą, Kauno m. VTAS vyresnioji patarėja skyriaus specialistui pavedė papildomą užduotį - atlikti K. ir G. vaiko situacijos vertinimą.

Nurodė, kad vadovaudamasis Aprašo 7 p. ir 7.1. p., Kauno m. VTAS specialistas 2022-09-29 atliko K. B., gim. (*duomenys neskelbtini*), ir G. B., gim. (*duomenys neskelbtini*), vaiko situacijos vertinimą. Vaiko apsaugos poreikis nenustatytas, laikinosios priežiūros priemonė netaikyta, nenustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir šeimai poreikį, vaiko teisių pažeidimai nenustatyti.

Pareiškėja L. B. 2022-10-12 dieną pateikė skundą VVTAT direktoriui dėl VVTAT Kauno skyriaus atsakymo (registracija 2022-10-10 Nr. 2-143) (b. l. 132-135). Skunde paaiškino, VVTAT Kauno skyriaus specialistai pagal pareiškėjos skundus dėl vaiko teisių pažeidimo atliko 2022-09-13X. B., gim. (*duomenys neskelbtini*) vaiko situacijos vertinimą, reg Nr. 2VSV-1 791, 2022-09-29 K. B. gim. (*duomenys neskelbtini*) vaiko situacijos vertinimą, reg. Nr. 2VSV-1928, 2022-09-29 G. B., gim. (*duomenys neskelbtini*) vaiko situacijos vertinimą, reg. Nr. 2VSV-1929 ir įvertinę turimą situaciją vaiko teisių pažeidimų nenustatė. Nurodė, kad su tokiu Kauno m. VTAS atsakymu nesutinka, nes jis pateiktas remiantis formaliai atliktais vaiko situacijos vertinimais, akivaizdžiai neįvertinus arba sąmoningai ignoruojant faktines aplinkybes, kurios atskleidžia vaiko teisių pažeidimus.

Pasisakydama dėl mažamečių K. B. ir G. B. teisių pažeidimo, nurodė, kad VVTAT Kauno skyriaus specialistai neįvertino itin svarbių aplinkybių, kurios buvo nustatytos atliekant vaiko situacijos vertinimą. Atkreipė dėmesį, jog VVTAT Kauno skyriaus specialistai nepatvirtino, jog Kauno AVPK pareigūnai iš anksto, t.y. 2022-08-29 raštu informavo Kauno m. VTAS skyriaus specialistus apie planuojamą 2022-08-31 kratą, nenurodė kodėl kratoje nedalyvavo VTAS specialistai. Nurodė, jog nesulaukė pareigūnų pasiūlymo pasinaudoti vaiko teisių apsaugos tarnybos pagalba pasaugoti vaikus kratos metu, priešingai, pareigūnai nurodė kaip pasekmę, kad jeigu nėra kam pasirūpinti vaikais, vaikai Tarnybos iš pareiškėjos bus paimti ir negražinti. Paaiškino, kad išsigandusi tokių pasekmių, nurodė, jog vaikus galėtų pažiūrėti kaimynė. Atkreipė dėmesį, kad nebuvo leista nuvesti vaikų pas kaimynę, iki jos vaikus nuvedė pareigūnai, kas neabejotinai mažamečiams vaikams sukėlė stresą. Nurodė, kad šis faktas neįvertintas. Taip pat nurodė, kad išvadoje ignoruojama itin svarbios faktinės aplinkybės, jog mergaitės buvo išvestos pas kaimynę ne prieš kratą, o jau pradėjus kratos veiksmus ir svarbiausia kratos veiksmus atlikus prieš mažametes G. B. ir K. B.. VVTAT Kauno skyriaus specialistai visiškai

nepasisakė ir neįvertino aplinkybių, jog policijos pareigūnai iš mažamečių mergaičių kratos metu paėmė jų asmeninius mobiliuosius telefonus. Atkreipė dėmesį, kad pareigūnai, siekdami nuslėpti faktą, kad krata pradėta mažamečių akivaizdoje ir, kad kratos metu iš mažamečių paimti mobilieji telefonai, šių faktų nenurodė kratos protokole. Kratos protokole net nenurodoma, kad namuose buvo mažamečiai vaikai ir kūdikis. Nurodė, kad pareigūnai ne tik ignoravo įstatyme įtvirtintą reikalavimą užtikrinti, kad nepilnamečių akivaizdoje nebūtų atliekama krata ir sulaikoma jų mama, bet dar ir atliko procesinės prievartos veiksmus mažamečių atžvilgiu. Pareigūnai grubiai pažeidė nepilnamečių vaikų teises, todėl VVTAT Kauno skyriaus išvada, kad mažamečių teisės nebuvo pažeistos, nes kratoje jos nedalyvavo, yra nepagrįsta. Nurodė, kad yra ignoruojamos aplinkybės, jog pareigūnai mažamečių vaikų akivaizdoje sulaikydami ir išveždami mamą su kūdikiu, nepasirūpino, paliekamų vaikų priežiūra ir, kad sulaikymo nematytų vaikai. Atkreipė dėmesį, kad VVTAT Kauno skyriaus specialistai, nustatę aukščiau paminėtas faktines aplinkybes, konstatavo, jog vaiko teisės nėra pažeistos nurodę nei vienos materialinės teisės normos, saugančios nepilnamečių teises. Nurodė, kad VVTAT Kauno skyriaus specialistai nepagrįstai sprendė, jog 2022-08-31 kratos metu nebuvo pažeistos mažamečių vaikų teisės.

Pasisakydama dėl kūdikio X. B. teisių pažeidimo, nurodė specialistai konstatavo, jog vaiko teisės nebuvo pažeistos, nes motina buvo informuota apie teisę priimti sprendimą dėl vaiko perdavimo kitiems suaugusiems asmenims vykdomos kratos metu ar Kauno miesto vaiko teisių specialisto, kuris užtikrintų vaiko teisių apsaugą, dalyvavimą. VVTAT Kauno skyriaus specialistai situaciją vertino visiškai formaliai, neįvertino konteksto, kokiame buvo pateikta informacija apie galimybę iškviešti vaiko teisių tarnybą, be to neatsižvelgė į konkrečias aplinkybes, jog kūdikis kratos atlikimo momentu sirgo. VVTAT Kauno skyriaus specialistai atlikę situacijos vertinimą nustatė, kad sergančiam kūdikiui nebuvo suteikta teisė į normalų poilsį, tačiau šių aplinkybių nevertino kaip vaiko teisių pažeidimo. Nurodė, kad akivaizdu, kad atliekant krata ir laikinai sulaikius bei išvežus į komisariatą buvo pažeistos X. B. teisės. Įvertinus visas aplinkybes, mano, jog VVTAT Kauno skyriaus specialistai nepagrįstai sprendė, jog 2022-08-31 kratos metu nebuvo pažeistos mažamečių vaikų teisės.

Pareiškėja prašė: panaikinti valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus 2022-10-04 atsakymą Nr. 2SD-6617 ir įpareigoti VVTAT Kauno skyrių atlikti mažamečių vaikų K. B., G. B. ir X. B. vaiko situacijos vertinimą iš naujo.

VVTAT Kauno skyriaus specialistės L. M.-S. 2022-10-20 tarnybiniame pranešime Nr. 2TSD-2503 (b. l. 136, 137) nurodyta, kad 2022-09-06 VVTAT Kauno skyriuje 2022-09-06 buvo gautas pranešimas (reg. Nr. 2VTP-1609) iš dienraščio „Kauno diena“ žurnalisto A. B., kuriame nurodomi galimi vaiko teisių pažeidimai 2022-08-31 vykdytos kratos (*duomenys neskelbtini*), Kaune (ikiteisminiame tyrime Nr. 01-1-42304-210) metu. Pažymėjo, kad gautame pranešime nebuvo nurodytos asmenų, pas kuriuos buvo atliekama krata, vardai ar pavardės bei dėl galimo vaiko teisių pažeidimo kreipėsi ne nepilnamečių vaikų atstovai pagal įstatymą, o žurnalistas. Paaiškinta, kad siekiant išsiaiškinti asmenis, kurių gyvenamojoje vietoje buvo atliekama krata, 2022-09-07 raštu Nr. 2SD-5939 buvo kreiptasi į Kauno AVPK, tą pačią dieną informacija buvo perduota ir Policijos departamento prie VRM Imuniteto valdybai „Dėl pareigūnų veiksmų“ (2022-09-07 raštas Nr. 2SD-5924). 2022-09-09 buvo gautas atsakymas iš Kauno AVPK Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdybos 1-ojo skyriaus Nr. 20-641030 (reg. Nr. 2GD-8353). Pateiktame rašte nurodomos kratos atlikimo aplinkybės. Nurodyta, kad 2022-09-12 nuvykta į pareiškėjos namus bei išklaudus motinos ir tėvo nuomones, vertinta X. B. situacija, kadangi tiek žurnalisto kreipimesi, tiek kalbant su L. B. šie įvardino, kad tik šis vaikas buvo viso kratos metu su mama. 2022-09-13 atliktas vaiko situacijos vertinimą 2VSV-1791. Atlikus vaiko situacijos vertinimą konstatuota, jog nebuvo pažeistos vaiko teisės, t.y. motina informuota apie tai, jog pareigūnai gali pasirūpinti, kad į namus atvyktų vaiko teisių apsaugos specialistas, mama šios galimybės atsisakė. Nurodyta, kad 2022-09-14 atstovams pagal įstatymą buvo išsiųsta užregistruota vaiko situacijos vertinimo anketa el. paštu susipažinimui su priimtais sprendimais. 2022-09-19 gautas L. B. prašymas (reg. Nr. 2PR-1755), kuriame nurodomos naujos aplinkybės dėl kitų šeimoje augančių nepilnamečių vaikų.

Akcentuota, jog Skyriaus specialistai negali vertinti pareigūnų proceso veiksmų, šias aplinkybes tiria Policijos departamento prie VRM Imuniteto valdyba, į kurią kreipėsi Skyrius. Nurodyta, kad minėtame prašyme L. B. prašė, kad būtų pervertintas vaiko X. B. situacijos vertinimas. 2022-09-19 specialistei buvo suformuota užduotis Nr. 3160461, kurioje nurodoma atlikti kitų nepilnamečių vaikų situacijos vertinimą. 2022-09-27 buvo bendrauta su nepilnamečiais K. ir G. 2022-09-29 buvo atliktas K. B. vaiko situacijos vertinimas 2VSV-1928 ir G. B. situacijos vertinimas 2VSV-1929, vaiko teisių pažeidimai nenustatyti.

Pažymėta, jog Skyriaus turimais duomenimis, Policijos departamento prie LR VRM Imuniteto valdyboje yra pradėtas tarnybinis tyrimas dėl policijos pareigūnų veiksmų (2022-10-06 pateiktas raštas Nr. 5-S-197).

VVTAT, atsakydama į pareiškėjos 2022-10-10 skundą (reg Nr. 2-143), VVTAT atsakyme (b. l. 6-13, 138-145) pasisakydama dėl ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmų procesinių prievartos priemonių atlikimo metu ir Kauno skyriaus specialistų nedalyvavimo atliekant kratą, paaiškino, kad BPK 44 str. norma neįtvirtina taisyklės, pagal kurią kratos metu privalo dalyvauti Tarnybos teritorinio skyriaus atstovas, norma įpareigoja ikiteisminio tyrimo pareigūnus ar prokurorus imtis priemonių, kad procesinės prievartos priemonės nebūtų taikomos, taip pat kad asmuo nebūtų laikinai sulaikomas arba suimamas nepilnamečio akivaizdoje, o jeigu atsitinka taip, kad procesinės prievartos priemonės buvo taikytos nepilnamečio akivaizdoje konkrečiu atveju, apie tai ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar prokuroras nedelsdami turi informuoti valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją. Pažymėjo, kad Tarnybos teritorinių skyrių nuostatai numato, kad skyriai, vykdydami jiems pavestus uždavinius, pagal kompetenciją BPK nustatytais atvejais ir tvarka atstovauja vaiko interesus ikiteisminio tyrimo ir (ar) baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisme metu < ... > (skyrių nuostatų 7.10 p.).

Nurodė, kad Skundo nagrinėjimo metu iš dokumentų valdymo sistemoje esančių dokumentų nustatyta, kad Kauno A VPK 2022-08-29 raštu Nr. IBPS-S-467606-22 informavo Kauno skyrių apie numatomas atlikti kratas (2022-08-29 Nr. 2GD-790 l). Kauno skyriaus vedėja 2022-08-31 telefonu bendravo su Kauno AVPK vyriausiąja tyrėja dėl vaiko teisių apsaugos specialistų dalyvavimo kratose poreikio (Kauno skyriaus raštas Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Imuniteto valdybai 2022-10-10 Nr. 2SD-6741). Kauno AVPK 2022-09-09 raštu Nr. 2GD-8353 Kauno skyrių informavo, kad Kauno skyrius buvo informuotas 2022-08-29 raštu Nr. IBPS-S-467606-22 dėl Kauno skyriaus dalyvavimo procesiniame veiksmė esant būtinumui. Minėtame rašte nurodyta, kad 2022-08-31 namuose buvo pareiškėja su trimis mažamečiais (12, 9 metų ir 10 mėnesių amžiaus) vaikais, buvo supažindinta su teismo nutartimi ir pasiteirauta, ar yra pilnamečių asmenų, kurie galėtų prižiūrėti vaikus, buvo informuota apie galimybę iškviesti valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos specialistą, kuris galėtų užtikrinti vaikų teisių apsaugą, kol bus atliekama procesinė prievartos priemonė - krata; pareiškėja nurodė kaimynę, kuri vaikams yra pažįstama, ir savo namuose galėtų prižiūrėti vaikus, todėl į Kauno skyrių dėl specialisto poreikio dalyvauti procesiniuose veiksmuose kreiptasi nebuvo; taip pat pareiškėja nurodė, kad norėtų, jog mažiausioji iš dukrų pasilikėtų su pareiškėja, motyvuodama, kad dukrai yra tik 10 mėnesių, ir ji vis tiek nieko nesupras; dar kartą pasiteiravus, ar iškviesti vaiko teisių apsaugos skyriaus specialistą, pareiškėja atsisakė. Pažymėjo, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnų ir (arba) prokuroro veiksmų teisėtumą, atliekant procesinius veiksmus ir dalyvaujant jų atlikime, vertinimus ir sprendimus įgalioti priimti pagal kompetenciją šių teisėsaugos institucijų vadovai, todėl pareiškėja manydama, kad konkretūs pareigūnai procesinių prievartos priemonių atlikimo metu veikė netinkamai, su skundu turi teisę kreiptis į Kauno AVPK arba prokuratūrą.

Dėl galimų vaikų teisių pažeidimo ikiteisminio tyrimo pareigūnų veiksmais ir vaikų situacijų vertinimo nurodė, kad vaikų situacijų vertinimo metu gauta informacija patvirtino, kad siekiant atlikti kratą, buvo imtasi veiksmų (priemonių), kurios padėtų užtikrinti nepilnamečių vaikų teises ir jų saugumą. Atvykusiems atlikti kratos policijos pareigūnams pati pareiškėja pasiūlė vaikus patikėti suaugusiam žmogui - kaimynei. Vaiko nuomonės išklauso metu mergaitės taip pat patvirtino, kad mama paprašė pareigūnų, jog šie vaikais leistų pasirūpinti kaimynei. Todėl Kauno AVPK pareigūnai į Kauno skyrių dėl specialisto poreikio dalyvauti procesiniuose veiksmuose, papildomai nesikreipė.

Akcentavo, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnams žinomi Kauno skyriaus ir konkrečių vaiko teisių apsaugos institucijų specialistų kontaktai, ir esant poreikiui, pareigūnai galėjo kreiptis į vaiko teisių apsaugos instituciją. Tačiau šiuo atveju nustatyta, kad pareigūnai taikė praktikoje patikrintą vaikų atitraukimo nuo neigiamos aplinkos modelį, t. y. įpareigojant vaikų artimuosius pasirūpinti jų saugumu.

Nurodė BPK 149 str. 3 d. ir informavo, kad Tarnybos duomenimis tuo pačiu laiku buvo atlikinėjamos kratos ir kitose vietose, Tarnybos vertinimu, policijos pareigūnų veiksmas paimant mobilaus ryšio įrenginius buvo su tikslu siekiant užkirsti kelią susižinojimui tarpusavyje arba su kitais asmenimis. Po procesinių veiksmų atlikimo vaikams mobilaus ryšio įrenginiai buvo gražinti, nėra pagrindo daryti pagrįstą išvadą, kad šiuo pareigūnų veiksmu buvo pažeista konkreti vaiko teisė.

Tarnyba sutiko, kad vaiko teisė į poilsį, atitinkantį jo amžių, sveikatą bei poreikius yra labai svarbi. Nurodė, kad Tarnybos turimais duomenimis (2022-09-29 Nr. 2VSV-1928), atvykus pareigūnams atlikti kratą, pareiškėja nurodė, kad norėtų, kad mažiausioji dukra liktų su ja, motyvuojant dukters mažu amžiumi (10 mėn. kūdikis), dar kartą pareiškėjos pasiteiravus ar iškviešti vaiko teisių apsaugos specialistą, pareiškėja atsisakė. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Imuniteto valdyba, atlikusi tyrimą dėl galimai netinkamų pareigūnų veiksmų, nurodė, jog tyrimo metu visi pareigūnai teigė, kad kratos atlikimo metu kūdikis neverkė, žaidė, ropojo po namus, motina visada buvo jo akiratyje, kas, pareigūnų manymu, nesukėlė jokie nesaugumo jausmo, nebuvo jokių požymių, rodančių, kad kūdikis būtų išsigandęs ar jam būtų sukelti kiti neigiami išgyvenimai (Kauno A VPK 2022-10-27 raštas Nr. 2GD-10161). Pažymėjo kad krata pareiškėjos namuose truko nuo 14 val. iki 17 val. Tuo laiku, pareiškėja turėjo galimybę užtikrinti būtiniausių vaiko poreikių patenkinimą (pamaitinti, duoti atsigerti, pakeisti sauskelnes). Nurodė, kad pareiškėja, būdama atidi ir rūpestinga, taip pat turėjo galimybę pasirūpinti vaiko maistu, pasiimdama jį vykstant į apklausą komisariate.

Pažymėjo, kad Kauno skyriui nėra galimybės dėl atliekamų funkcijų, įvertinti taikomos ikiteisminio tyrimo taktikos, metodikos, duomenų apimties, proceso dalyvių bendradarbiavimo, parodymo išsamumo ir kitų aplinkybių, tačiau nėra pagrindo daryti pagrįstą išvadą, kad pareigūnai atlikdami ikiteisminio tyrimo veiksmus siekė pažeisti pareiškėjos mažametės interesų, priešingai, Tarnybos manymu, buvo laikomasi proporcingumo principo, stengiamasi nepažeisti pareiškėjos, kaip mamos teisių, o tuo pačiu ir pareiškėjos mažametės teisių ir teisėtų interesų, nes procesinių veiksmų atlikimo metu pareiškėjos teisės buvo suvaržytos tiek, kiek tai buvo būtina ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimui.

Nurodė, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 31 str. 6 d. nuostatą ir pažymėjo, kad įvykio metu, G. buvo sulaukusi 9 metų amžiaus, o K. - 12 metų amžiaus. Atsižvelgiant į tai, spręstina, kad tokio amžiaus vaikai pagal įstatymą galėjo likti namuose vieni be suaugusiųjų priežiūros.

Vertinant pareiškėjos Skunde nurodytą aplinkybę dėl procesinių veiksmų atlikimo, kurie galimai įtakojo vaikų savijautą, pažymėjo, kad G. ir K. procesinių prievartos priemonių atlikimo metu buvo perduotos pareiškėjos nurodytos kaimynės žinios, kuri prisiėmė atsakomybę pasirūpinti vaikais ir ta aplinkybė, kad jos priežiūroje esantys vaikai, galėjo stebėti tam tikro pobūdžio epizodus, negali būti perkelta asmenims, kurie tikėjosi, kad asmuo imsis visų priemonių apsaugoti juos nuo galimai neigiamų pasekmių. Tačiau kita vertus, vaikams susidūrus su galimu jų artimų žmonių įstatymo pažeidimo situacija bei taikomomis ikiteisminio tyrimo priemonėmis galimi natūralūs vaikų išgyvenimai, bei atitinkamai, tokią situaciją nepilnamečiai vaikai priima jautriai, tačiau vis dėlto nepakankami konstatuoti galimus vaiko teisių pažeidimus.

Pažymėjo, kad vaiko situacijos vertinimo metu yra vertinama, ar būtent vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą užtikrina vaiko teises ir teisėtus interesus. Nurodė, kad Kauno skyriaus specialistai, atlikę vaikų situacijų vertinimus, nenustatė, kad dėl pareiškėjos, kaip vaiko atstovų pagal įstatymą, būtų galima identifikuoti rizikos veiksniai, konstatuoti vaiko teisių pažeidimus ir būtinybę vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį, kadangi nagrinėjamos situacijos metu tėvų pareigas atliko tinkamai.

Padarė išvadą, kad Kauno Skyrius atlikdamas X. B. (2022-09-13 Nr. 2VSV-1791), K. B. (2022-09-29 Nr. 2VSV-1928), G. B. (2022-09-29 Nr. 2VSV-1929) situacijų vertinimus ir pildydami

Vaiko situacijų vertinimu anketas veikė teisės aktų nustatyta tvarka, todėl nėra pagrindo įpareigoti Kauno skyriaus iš naujo atlikti vaikų situacijų vertinimus.

Įvertinus Kauno Skyriaus Atsakymą, sutiko su pareiškėja, kad Kauno skyrius galėjo plačiau ir išsamiau pasisakyti dėl reiškiamų pareiškėjos abejonių, susijusių su vaikų situacijų vertinimais ar vaikų situacijų vertinimų metu nustatytų duomenų (ne)atitikties konkrečioms teisės aktų reikalavimams.

Dėl ginčui taikytino teisinio reguliavimo

Ginčo teisinius santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas (*redakcija nuo 2022-07-01 iki 2022-11-21*), Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019-12-30 įsakymu Nr. A1-803 (toliau – Aprašas) (*redakcija nuo 2022-07-01 iki 2023-03-31*), Prašymų ir skundų nagrinėjimo bei asmenų aptarnavimo Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyboje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos taisyklės (toliau - Taisyklės), pavirtintos Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2022-01-12 įsakymu Nr. BV-15, taip pat Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas (toliau – VAI).

Reagavimo į pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą pagrindai nustatyti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (toliau – Įstatymas). Šio įstatymo paskirtis – užtikrinti vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimą, gynimą ir apsaugą, stiprinti tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą atsakomybę ir galimybes rūpintis vaiku, užtikrinti vaiko interesus, nustatyti pagalbos vaikui ir šeimai ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą organizavimo pagrindus, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos, jos fakultatyvių protokolų ir Jungtinių Tautų vaiko teisių deklaracijos nuostatas, apibrėžti vaiko teisių užtikrinimo ir apsaugos mechanizmus, vaiko teisių apsaugos sistemos institucijas, jų veiklos teisinius pagrindus ir bendrąsias atsakomybės už vaiko teisių pažeidimus nuostatas (1 str.).

Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnyje nustatyta, kad Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, gavęs žodžiu, raštu ar bet kokiais nuotolinio ryšio priemonėmis pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, kuo skubiau, tačiau ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo pranešimo gavimo dienos, pradeda nagrinėti pranešimą ir susitinka su vaiku, užsitikrindamas galimybę pabendrauti su juo be apribojimų, jeigu yra poreikis, – nedalyvaujant vaiko atstovams pagal įstatymą, atsižvelgęs į vaiko amžių ir brandą išklauso vaiką jam priimtiniu būdu apie galimą jo teisių pažeidimą, pagal poreikį įvertina vaiko gyvenamąją ir (ar) socialinę aplinką bei vaiko santykius su jo tėvais ar kitais vaiko atstovais pagal įstatymą.

Įstatymo 36¹ str. 2 d. nustatyta, kad būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį nustatoma, jeigu Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, atlikdamas vaiko situacijos vertinimą, nustato vaiko funkcionavimo ir socialinės aplinkos rizikos veiksnius bei rizikos veiksnius, susijusius su vaiko tėvais ar kitais jo atstovais pagal įstatymą ir jų santykiais su vaiku, ir jeigu vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą neužtikrina vaiko teisių ir teisėtų interesų.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos kompetencija vaiko teisių apsaugos srityje nustatyta Įstatymo 50 str.

Vaiko, dėl kurio gautas pranešimas apie galimą vaiko teisių pažeidimą, situacijos vertinimo tvarką, rizikos ir apsaugos veiksnius, nustatomus atliekant vaiko situacijos vertinimą, būtinybės vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį ar vaiko apsaugos poreikį nustatymo tvarką nustato Vaiko situacijos vertinimo tvarkos aprašas (1 p.). Vertinant vaiko situaciją, vadovaujamosi vaiko teisių ir laisvių apsaugos įgyvendinimo principais, nurodytais Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 4 straipsnyje (3 p.). Tarnyba arba jos įgaliotas teritorinis skyrius, atlikę Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 36 straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus, atlieka vaiko situacijos vertinimą, užpildydami Vaiko situacijos vertinimo anketos formą (Aprašo 1 priedas) (4 p.).

Aprašo 10 punkte nustatyta, kad Tarnyba arba jos įgaliotas teritorinis skyrius, vertindami vaiko situaciją: pabendrauja su vaiku, jo atstovais pagal įstatymą, kitais asmenimis ir (ar) specialistais

ir užpildo Vaiko situacijos vertinimo anketos formos (Aprašo 1 priedas) I–V skyrius. Jei yra aplinkybės, nurodytos Aprašo 6 punkte, pildomas ne Vaiko situacijos vertinimo anketos formos (Aprašo 1 priedas) II skyrius, o Vaiko situacijos vertinimo anketos formos (Aprašo 1 priedas) priedas (10.1. p.); įvertina, ar yra pagrindas nustatyti vaiko apsaugos poreikį (pagal Aprašo 1 priedo VI skyrių, t. y. galimus rizikos veiksnius, nurodytus Aprašo 26 punkte, bei galimus apsaugos veiksnius, nurodytus Aprašo 28 punkte (10.2. p.); nenustatę vaiko apsaugos poreikio, įvertina, ar yra pagrindas nustatyti būtinybę vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį (pagal Aprašo 1 priedo VII skyrių), t. y. galimus rizikos veiksnius, nurodytus Aprašo 25 punkte, bei galimus apsaugos veiksnius, nurodytus Aprašo 28 punkte (10.3. p.); užpildo likusias Vaiko situacijos vertinimo anketos formos (Aprašo 1 priedas) dalis (10.4. p.).

Atlikus vaiko situacijos vertinimą, gali būti: nustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį (19.1. p.); nustatytas vaiko apsaugos poreikis (19.2. p.); nenustatyta būtinybė vertinti pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikį arba vaiko apsaugos poreikis (19.3. p.).

Tarnyba arba jos įgaliotas teritorinis skyrius, atlikę vaiko situacijos vertinimą ir nenustatę pagalbos vaikui ir (ar) šeimai poreikio arba apsaugos poreikio, su galimybe vaiko (-ų) atstovams pagal įstatymą kreiptis pagalbos ir (ar) socialinių paslaugų į savivaldybės socialinių paslaugų įstaigą, jei toks poreikis jiems iškiltų, supažindinami užpildytos Vaiko situacijos vertinimo anketos formos (Aprašo 1 priedas) 30 punkte (20 p.). Vaiko atstovai pagal įstatymą su užpildyta ir užregistruota Vaiko situacijos vertinimo anketa supažindinami ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo jos užregistravimo dienos <...> (21 p.).

Įstatymo 29 str. 8 d. nustatyta, kad tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi teisę skusti teismui Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar jos įgalioto teritorinio skyriaus darbuotojų, policijos pareigūnų ar kitų valdžios institucijų darbuotojų neteisėtus veiksmus ir sprendimus, taip pat turi teisę kreiptis į vaiko teisių apsaugos kontrolierių ir kitas institucijas, turinčias teisę nagrinėti tokius skundus.

Taisyklės reglamentuoja fizinių ir juridinių asmenų (toliau – asmenys) prašymų ir (ar) skundų nagrinėjimą bei asmenų aptarnavimą Tarnyboje (1 p.). Taisyklių 4.1. p. apibrėžta prašymo sąvoka – Prašymas – su asmens teisių ar teisėtų interesų pažeidimu nesusijęs asmens kreipimasis į Tarnybą prašant atlikti teisės aktuose nustatytus veiksmus. Skundo sąvoka nurodyta Taisyklių 4.2. p. - Skundas - rašytinis asmens kreipimasis į Tarnybą, kuriame nurodoma, kad yra pažeistos jo ar kito asmens teisės ar teisėti interesai, ir prašoma juos apginti. Tarnyba administracinį sprendimą dėl asmens prašymo ir (ar) skundo turi priimti per 20 darbo dienų nuo tokio prašymo ir (ar) skundo gavimo dienos (31 p.). Tarnybos skyriaus vedėjo priimti sprendimai, veiksmai (neveikimas), kylantys iš administracinių teisinių santykių, nuo sprendimo gavimo dienos, arba nuo to momento, kai buvo sužinota apie tokį neteisėtą veiksma (neveikimą), per šešis mėnesius gali būti skundžiami Tarnybos direktoriui, per vieną mėnesį Lietuvos administracinių ginčų komisijai Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo nustatyta tvarka arba apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka (47 p.). Tarnybos direktoriaus priimti sprendimai per vieną mėnesį nuo jų gavimo dienos gali būti skundžiami Lietuvos administracinių ginčų komisijai Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo nustatyta tvarka arba apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka (50 p.). Skundai dėl Tarnybos darbuotojų veiksmų (neveikimo) ar priimtų administracinių sprendimų nagrinėjami (tiriami) vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo trečiajame skyriuje nustatyta tvarka ir šiomis Taisyklėmis (53 p.). Prašymai ir (ar) paklausimai ir (ar) kt., vaizdinė ar garsinė medžiaga ir pan., kurie, atsižvelgiant į jų turinį, gali būti vertinami kaip pranešimai apie galimą vaiko teisių pažeidimą, nagrinėjami Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo nustatyta tvarka. Į prašymus, kurie gali būti vertinami, kaip pranešimai apie galimą vaiko teisių pažeidimą, atsakymai asmenims šiose Taisyklėse nustatyta tvarka nėra teikiami, išskyrus atvejus, jei prašymuose, kurie gali būti vertinami kaip pranešimai apie galimą vaiko teisių pažeidimą, yra pateikiami papildomi reikalavimai į kuriuos privaloma atsakyti šiose Taisyklėse nustatyta tvarka (67 p.). Atsakymai pareiškėjams parengiami atsižvelgiant į

prašymo turinį: į prašymą suteikti administracinę paslaugą atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos motyvuotos atsisakymo tai padaryti priežastys (69.1. p.); į prašymą pakonsultuoti asmenį jam aktualių klausimų atsakoma suteikiant konsultaciją pagal Tarnybos kompetenciją arba nurodomos motyvuotos atsisakymo tai padaryti priežastys (69.2. p.); į prašymą priimti administracinį sprendimą atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys (69.3. p.); į prašymą pateikti Tarnybos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją ir duomenų pakartotinio naudojimo įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos motyvuotos atsisakymo tai padaryti priežastys (69.4. p.); į kitus prašymus atsakoma laisva forma arba nurodomos motyvuotos atsisakymo tenkinti prašymą priežastys (69.5. p.).

Atsakymai į skundus dėl Tarnybos darbuotojų veiksmais, neveikimu ar administraciniais sprendimais galimai padaryto asmens teisių ir teisėtų interesų pažeidimo informinami priimant administracinės procedūros sprendimą, šių Taisyklių V skyriuje nustatyta tvarka (70 p.). Išnagrinėjus skundą, kuriame pateikiama informacija nėra susijusi su ją pateikusio asmens pažeistomis teisėmis ir (ar) jo teisėtais interesais, šis asmuo informuojamas apie skundo išnagrinėjimą pagal Tarnybos kompetenciją, nepažeidžiant asmens duomenų teisinės apsaugos reikalavimų, taip pat įstatymų saugomų valstybės, tarnybos, komercinės, profesinės apsaugos reikalavimų ir laikantis kitų įstatymuose numatytų apribojimų ir draudimų (71 p.). Atsakyme turi būti motyvuotai atsakyta į visus pareiškėjo, jo įgaliojato asmens keliamus klausimus (reikalavimus), nurodyta, kokių priemonių buvo (ar bus) imtasi ir kas atsakingas už jų įgyvendinimą, taip pat gali būti pareikšta Tarnybos nuomonė ir pateiktos rekomendacijos. Neatsakius nors į vieną iš keliamų klausimų, nurodomos priežastys, dėl kurių nebuvo galima pasisakyti tam tikru klausimu ir (arba) priimti sprendimo (72 p.).

Dėl viešojo intereso šioje byloje

Konstitucinis Teismas yra pasisakęs, kad viešasis interesas – tai visuomenės ar jos dalies interesai, kuriuos valstybė, vykdydama savo funkcijas, įpareigota užtikrinti ir tenkinti. Jis suprantamas kaip objektyviai egzistuojantis *teisėtas asmens* ar asmenų grupės *lūkestis*, kurį asmuo (asmenų grupė) puoselėja teisinėje valstybėje ir kuris išeina už privataus intereso ribų. Viešojo intereso, kaip valstybės pripažinto ir teisės ginamo visuomeninio intereso, įgyvendinimas yra viena svarbiausių pačios visuomenės egzistavimo ir raidos sąlygų (Konstitucinio Teismo 1997 m. gegužės 6 d., 2001 m. balandžio 2 d., 2005 m. gegužės 13 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje ne kartą konstatavo, kad pagal Konstituciją visi Konstitucinio Teismo aktai, kuriuose aiškinama Konstitucija – formuojama oficialioji konstitucinė doktrina, savo turiniu saisto ir teisę kuriančias, ir teisę taikančias institucijas (pareigūnus) (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 28 d., 2006 m. birželio 6 d. nutarimai, 2008 m. spalio 14 d. sprendimas). Visi teisę kuriantys ir taikantys subjektai, taikydami Konstituciją, privalo paisyti oficialiosios konstitucinės doktrinos, jie negali aiškinti Konstitucijos nuostatų kitaip, nei savo aktuose yra išaiškinęs Konstitucinis Teismas; priešingu atveju būtų pažeistas konstitucinis principas, kad įgaliojimus oficialiai aiškinti Konstituciją turi tik Konstitucinis Teismas, būtų nepaisoma Konstitucijos viršenybės, sudarytos prielaidos atsirasti teisės sistemos nesuderinamumui (Konstitucinio Teismo 2005 m. rugsėjo 20 d. sprendimas, 2006 m. kovo 28 d., 2011 m. gruodžio 22 d. nutarimai).

Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs ir tai, kad teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo teisingumo – vieno pagrindinių teisės, kaip socialinių santykių reguliavimo priemonės, tikslų; teisingumas gali būti įgyvendinamas užtikrinant tam tikrą interesų pusiausvyrą, išvengiant interesų priešpriešos (*inter alia* 2010 m. gruodžio 22 d., 2011 m. lapkričio 17 d., 2015 m. gegužės 26 d. nutarimai); viešasis interesas, kaip bendras valstybės, visos visuomenės ar visuomenės dalies interesas, turi būti derinamas su individo autonominiais interesais, šioje srityje būtina užtikrinti teisingą pusiausvyrą (2006 m. rugsėjo 21 d., 2015 m. balandžio 3 d., 2018 m. gegužės 4 d. nutarimai).FF

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau ir – LAT) praktikoje pripažįstama, kad viešasis interesas gali egzistuoti įvairiose visuomenės gyvenimo srityse, yra kintantis, dinamiškas, viešojo intereso sąvoka yra vertinamojo pobūdžio, jos turinys gali būti atskleidžiamas analizuojant faktines konkrečios bylos aplinkybes ir aiškinant bei taikant joms konkrečias teisės normas (LAT 2010 m. gruodžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-555/2010; 2012 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-501/2012).

Taigi teismas, *inter alia* ir Komisija, kiekvieną kartą turi *ad hoc* nustatyti viešojo intereso buvimo faktą.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau ir – LVAT) formuoja praktiką, kad, taikant Administracinių bylų teisenos įstatymą (toliau ir – ABTĮ), viešasis interesas turi būti suvokiamas kaip tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai, o asmens teisė ginti viešąjį interesą administracinių bylų teismoje apibrėžiama kaip įstatymu numatytų asmenų teisė įstatymo numatytais atvejais kreiptis į administracinį teismą ginant tai, kas objektyviai yra reikšminga, reikalinga, vertinga visuomenei ar jos daliai (LVAT 2008 m. liepos 25 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-335/2008; LVAT 2004 m. sausio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A³-11/2004; LVAT 2005 m. lapkričio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹³-1725/2005).

Taigi bendrąja prasme viešasis interesas suprantamas kaip teisiniai gėriai, reikšmingi visuomenei ar jos daliai, kurių apsauga būtina Konstitucijoje įtvirtintų pamatinių visuomenės vertybių užtikrinimui.

Kompetencija spręsti dėl viešojo intereso pažeidimo neribojama konkrečiais atvejais (2010 m. rugsėjo 28 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363/2010).

Viešasis interesas nagrinėjamoje byloje reikalauja, kad teisės normų nuostatos nebūtų taikomos formaliai ir kad toks nurodytos proceso teisės normos taikymas netaptų kliūtimi asmeniui, manančiam, kad jo teisė pažeista, ginti šią teisę. Tai reikštų visokeriopos civilinių teisių teisminės gynybos principo ir nurodytų proceso tikslų pažeidimą (Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalis) (žr., *inter alia* 2008 m. lapkričio 19 d. kasacinio teismo nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-477/2008).

Komisija pažymi ir tai, kad bylos ginčo objektu šiuo atveju yra įvykusio 2022 m. rugpjūčio 31 dieną įvykio - kratos metu - (ne)nukentėjusių trijų mažamečių mergaičių teisėti interesai, kurių apsauga yra susijusi su viešuoju interesu, dėl kurio tiek teismui, tiek ir Komisijai, yra suteikta įstatymine teisė peržengti ir bylos ribas (Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 80 straipsnio 2 dalis ir kt.).

Vaiko teisių apsaugos teisinis reguliavimas

Konstitucinio Teismo 1999-05-11, 2000-09-19 nutarimuose yra pabrėžta, kad teisinėje valstybėje asmens teisė ginti savo teises yra nekvestionuojama.

Teisėjas privalo nustatyti objektyvią tiesą byloje ir remdamasis įrodytais juridiniais faktais tiksliai pritaikyti įstatymą. (Konstitucinio Teismo 2001-07-12, 2003-05-30, 2004-02-13, 2004-12-13, 2006-03-14 nutarimai).

Konstitucijos 138 straipsnio 3 dalyje nustatyta: „Tarptautinės sutartys, kurias ratifikavo Lietuvos Respublikos Seimas, yra sudedamoji Lietuvos Respublikos teisinės sistemos dalis“, o Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo 11 straipsnyje - kad įsigaliojusias Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis Lietuvos Respublikoje privaloma vykdyti; jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po šios sutarties įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos.

Konstitucinis Teismas savo nutarimuose ne kartą yra konstatavęs, kad Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija, kaip teisės aiškinimo šaltinis, yra svarbi ir Lietuvos teisės aiškinimui bei taikymui (2000 m. gegužės 8 d., 2002 m. rugsėjo 19 d., 2003 m. kovo 24 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2007 m. gegužės 15 d., 2008 m. gegužės 28 d. nutarimai).

Valstybės, ratifikavusios Europos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją (toliau – Konvencija), įsipareigojo ne tik ją taikyti, bet ir užtikrinti, kad visi Lietuvos Respublikos valstybėje priimami teisės aktai atitiktų Konvencijos reikalavimus.

Procesas atitinkančiu Konvencijos reikalavimus gali būti pripažįstamas tik tuo atveju, kai Konvencijos reikalavimūsi laikomasi nagrinėjant bylą teisme.

Vadovaujantis Europos Sąjungos teisės viršenybės principu, teismai turi konstitucinę pareigą nacionalinę teisę aiškinti suderinamu su Europos Sąjungos teise būdu, kad būtų užtikrintas Europos Sąjungos teisės veiksmingumas, jos normų visapusiškas poveikis. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ne tik įtvirtintas principas, kad tais atvejais, kai nacionalinės teisės aktas nustato tokį teisinį reguliavimą, kuris konkuruoja su nustatytu tarptautinėje sutartyje, turi būti taikoma tarptautinė sutartis, bet ir Europos Sąjungos atžvilgiu yra *expressis verbis* nustatyta kolizijos taisyklė, įtvirtinanti Europos Sąjungos teisės aktų taikymo pirmenybę tais atvejais, kai Europos Sąjungos teisės nuostatos, kylančios iš sutarčių, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga, konkuruoja su teisiniu reguliavimu, nustatytu Lietuvos nacionaliniuose teisės aktuose (nesvarbu, kokia jų teisinė galia), išskyrus Konstituciją (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 14 d. nutarimas).

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas kasacine tvarka išnagrinėtose bylose yra išaiškinęs, kad teismas, nagrinėdamas bylas, susijusias su viešo intereso gynimu, turi būti pakankamai aktyvus ir, neapsiribodamas šalių nurodytomis aplinkybėmis, privalo reikalauti, kad šalys pateiktų papildomus įrodymus, kurių pagrindu būtų galima išsiaiškinti, ar nėra pažeidžiamas viešas interesas, ir kurie kartu leistų teisingai pritaikyti įstatymą (žr., pvz.: Europos Žmogaus Teisių Teismo 2012-05-31 d. sprendimas *Esertas prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 50208/06; kt.).

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 8 straipsnio 1 dalimi valstybės dalyvės įsipareigojo gerbti vaiko teisę išsaugoti savo identiškumą, įskaitant pilietybę, vardą ir šeimos ryšius, kaip tai nustatyta įstatymo, neleidamos neteisėto kišimosi.

Kiekvieno asmens teisė į jo šeimos gyvenimo gerbimą įtvirtinta Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnio 1 dalyje. Šeimos svarba pabrėžiama ir vaiko teisė nuo gimimo momento į vardą, pavardę, tautybę ir pilietybę, teisė į šeimos gyvenimą bei kitus su jo individualybe susijusius ryšius ir jų išsaugojimą nustatyta ir Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje. Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje nurodoma, kad pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnį, valstybės valdžios institucijos yra įpareigosotos ne tik susilaikyti nuo savavališko šio straipsnio saugomų asmens teisių apribojimo, bet taip pat gali egzistuoti pozityvios pareigos, neatskiriamai susijusios su veiksmingu šeimos gyvenimo (ir kitų šiame straipsnyje saugomų teisių gėrių) gerbimu (žr., pvz., sprendimą *Marckx v. Belgium, no. 6833/74, judgment of 13 June 1979, § 31*).

Be to, sprendžiant tokio pobūdžio bylas, svarbu turėti omenyje vaiko interesų, t. y. visų pirma įstatymuose nustatytų vaiko teisių ir galimybių šias teises įgyvendinti konkrečioje situacijoje, viršenybės principą, įtvirtintą Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 9, 18 ir kituose straipsniuose, CK 3.3 straipsnio 1 dalyje. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad, imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės, ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo institucijos, svarbiausia yra vaiko interesai. Vaiko teisių apsaugos įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 1 punkte taip pat įtvirtinta, kad visur ir visada, pirmiausia, turi būti atsižvelgiama į teisėtus vaiko interesus.

Taigi tiek tarptautinės, tiek Lietuvos teisės sistemoje yra įtvirtintas prioritetas vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo principas (CK 3.3 straipsnio 1 dalis), reiškiantis, kad, tiek priimant teisės aktus, tiek juos taikant, tiek sprendžiant klausimus, kurių teisės aktai nereglamentuoja, visada būtina įvertinti sprendimą ar bet kokią kitą veiksmą vaiko interesų požiūriu bei užtikrinti, kad jie nebūtų pažeisti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2003 m. vasario 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje *J. V.-M. v. F. A. S.*, bylos Nr. 3K-3-223/2003).

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38 straipsnyje nustatyta, kad šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas, o valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę.

Konstitucijos 38 straipsnio 1 dalyje yra nustatyta: „Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas“; 2 dalyje nustatyta: „Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę.“

Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad Konstitucijos 38 straipsnio 1 ir 2 dalių nuostatos išreiškia valstybės įsipareigojimą įstatymais ir kitais teisės aktais nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų, kad šeima, taip pat motinystė, tėvystė ir vaikystė, kaip konstitucinės vertybės, būtų visokeriopai puoselėjamos ir saugomos (Konstitucinio Teismo 2000 m. birželio 13 d., 2004 m. kovo 5 d. nutarimai), ir kad Konstitucijos 38 straipsnio 1 ir 2 dalyse yra įtvirtinti bendriausio pobūdžio konstituciniai principai (Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 5 d. nutarimas).

Šeimos, kaip saugomos ir puoselėjamos konstitucinės vertybės, reikšmę patvirtina tai, kad įvairūs šeimos sampratos aspektai yra įtvirtinti ir kitose Konstitucijos straipsnių nuostatose, *inter alia* 39 straipsnio 1 dalies nuostatoje, kad valstybė globoja šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus namuose, įstatymo nustatyta tvarka teikia joms paramą, 22 straipsnio 4 dalies nuostatoje, kad įstatymas ir teismas saugo, kad niekas nepatirtų savavališko ir neteisėto kišimosi į šeimyninį gyvenimą, 26 straipsnio 5 dalies nuostatoje, kad tėvai ir globėjai nevaržomai rūpinasi vaikų ir globotinių religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus, 31 straipsnio nuostatoje, kad draudžiama versti duoti parodymus prieš savo šeimos narius ar artimus giminaičius, 146 straipsnio nuostatose, kad valstybė globoja ir aprūpina karo tarnybą einant žuvusių ar mirusių karių šeimas, kad valstybė aprūpina šeimas tų piliečių, kurie gindami valstybę žuvo ar mirė. Šios konstitucinės nuostatos sudaro valstybinės šeimos politikos pagrindą.

Taigi vaiko teisių ir interesų apsauga yra prioritetinė sprendžiant su vaiku susijusius klausimus.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo priimtose kasacinėse nutartyse yra nurodęs, kad vertinant valdžios institucijų veiksmus teisės sistemos požiūriu reikia nustatyti, ar šie veiksmai atitinka Konstituciją, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją, Hagos konvenciją dėl vaikų apsaugos ir bendradarbiavimo tarptautinio įvaikinimo srityje, Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą, galiojusio Santuokos ir šeimos kodekso normas (dabar galiojančio LR Civilinio Kodekso normas, kurios buvo priimtos ir įsigaliojo 2000 m., kurio trečiosios knygos „Šeimos teisė“ normos reglamentuoja visus su vaiko teisėmis susijusius klausimus).

Dėl ginčo esmės

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2004 m. kovo 5 d. nutarime konstatavo, jog pagal Konstituciją Lietuvos valstybė yra socialiai orientuota.

Valstybės socialinė orientacija atsispindi įvairiose Konstitucijos nuostatose, įtvirtinančiose žmogaus ekonomines, socialines ir kultūrinės teises, taip pat pilietines ir politines teises, visuomenės ir valstybės santykius, socialinės paramos ir socialinės apsaugos pagrindus, Tautos ūkio organizavimo ir reguliavimo principus, valstybės institucijų organizavimo ir veiklos pagrindus ir kt.

Konstitucinis teisinės valstybės principas, be kita ko, suponuoja, kad tam, jog teisinių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, teisės normos turi būti nustatomos iš anksto, teisės aktai turi būti oficialiai skelbiami, jie turi būti vieši ir prieinami; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus; teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų (*lex non cogit ad impossibilia*); teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymų ir kitų teisės aktų galiojimas atgal neleidžiamas (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*) (pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai).

Pažymėtina, kad, aiškindamas Konstitucijos 21 straipsnį, numatantį orumo apsaugą, Konstitucinis Teismas yra pasitelkęs ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (toliau - Chartija). Byloje dėl teisinio reguliavimo, pagal kurį asmenys netekdavo teisės į socialinį būstą, jeigu jų turtas ar pajamos viršydavo, net ir minimaliai, tam tikrą Vyriausybės nustatytą turto ir pajamų dydį (t. y. situacijoje, kuri nėra susijusi su ES teisės įgyvendinimu ir kurioje valstybė neturi pareigos taikyti ES pagrindinių teisių chartiją), Konstitucinis Teismas konstatavo, kad „Konstitucijos 52 straipsnyje įtvirtintos valstybės pareigos teikti socialinę paramą įstatymų nustatytais atvejais negalima aiškinti

atsietai, *inter alia*, nuo Konstitucijos 21 straipsnyje įtvirtintos valstybės priedermės saugoti ir ginti žmogaus orumą“, ir, pažymėdamas bylai reikšmingus tarptautinius įsipareigojimus ir Europos Sąjungos nuostatas, minėjo ir Chartiją, būtent jos 1 straipsnį (žmogaus orumas) ir 34 straipsnį (socialinė apsauga ir socialinė parama) (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2015 m. gegužės 26 d. nutarimas „*Dėl teisės į socialinį būstą*“).

Nepaisant to, kad teisė į gerą administravimą ESTT jurisprudencijoje, kaip minėta, pripažinta atspindinčia bendrąjį ES teisės principą, t. y. iš esmės įtvirtinančia pripažintą atitinkamą procedūrinį standartą, kuris determinuoja ne tik ES institucijų, įstaigų, organų, bet tam tikrais atvejais ir nacionalinių institucijų elgesį, ši teisė *expressis verbis* nėra įtvirtinta Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

Lietuvos Respublikos Konstitucija yra aukščiausia teisė turintis Lietuvos Respublikos teisės aktas, todėl pirmiausia būtent jos nuostatos ir jų aiškinimas yra aktualūs, siekiant nustatyti gero administravimo principo turinį Lietuvos Respublikos teisinėje sistemoje.

Šiame kontekste itin aktuali Konstitucijos 5 straipsnio 3 nuostata, kad valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, taip pat iš Konstitucijos nuostatų kildinamas konstitucinis atsakingo valdymo principas.

Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas atsakingo valdymo principas suponuoja, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi vykdyti savo funkcijas vadovaudamiesi Konstitucija, teise, veikdami Tautos ir Lietuvos valstybės interesais, tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus (žr., Konstitucinio Teismo 2012 m. spalio 26 d. išvada, 2014 m. gegužės 27 d., 2016 m. gruodžio 22 d. nutarimai).

Tad atskleidžiant Chartijos, o kartu ir jos 41 straipsnyje įtvirtintos teisės į gerą administravimą vaidmenį Lietuvos teisinėje sistemoje, itin daug dėmesio reikia kreipti būtent į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo – teismo, formuojančio vienodą administracinių teismų praktiką aiškinant ir taikant įstatymus ir kitus teisės aktus – praktiką. Šiame kontekste pažymėtina, kad Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas įvairaus pobūdžio ginčus dėl teisės viešojo administravimo srityje, ne kartą rėmėsi Chartijos nuostatomis, įskaitant Chartijos straipsnius, įtvirtinančius šias teises ir laisves: asmens duomenų apsaugą (8 straipsnis), saviraiškos ir informacijos laisvę (11 straipsnis), susirinkimų ir asociacijos laisvę (12 straipsnis), teisę į nuosavybę (17 straipsnis), teisę į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą (47 straipsnis) (žr., pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. birželio 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. I⁵⁰²-9/2012; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. balandžio 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸²²-198/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. liepos 23 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-2475/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. kovo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵²-519/2013; Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugsėjo 20 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²-331/2012 ir kt.).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2010 m. gruodžio 8 d. sprendime, atskleisdamas nacionalinės teisės aktuose įtvirtintos atitinkamos procedūros turinį, be kita ko, pažymėjo, kad, nors atitinkamos Europos Sąjungos direktyvos nuostatos nėra pakankamai aiškiai perkeltos į nacionalinę teisę, atsakovo pareigos, numatytos tam tikros direktyvos nuostatose (informuoti ir suteikti galimybę pasisakyti), Lietuvos teisėje gali būti kildinamos iš gero administravimo principo, kuriuo įgyvendinamas konstitucinis imperatyvas – valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Konstitucijos 5 straipsnio 3 dalis). Teismas rėmėsi Chartijos 41 straipsnio nuostatomis ir pabrėžė, kad Chartijoje apibrėžiant gero administravimo principo turinį, be kita ko, taip pat nurodoma teisė būti išklaustytam, kuri reiškia, jog kiekvienas asmuo turi būti išklaustytas prieš taikant bet kokią individualią jam nepalankią priemonę. (žr., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. gruodžio 8 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-686/2010).

Vadinasi, Chartija yra neabejotinas teisės aiškinimo šaltinis ir teismams įgyvendinant teisingumą ir šiame kontekste ginant pažeistas asmenų subjektines teises.

Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje ne kartą yra pažymėjęs ir tai, jog negalima nustatyti tokio teisinio reguliavimo, kuriuo būtų neleidžiama teismui, atsižvelgus į visas turinčias

reikšmės bylos aplinkybes ir vadovaujantis teise, nenusižengiant iš Konstitucijos kylantiems teisingumo, protingumo imperatyvams, priimti teisingą sprendimą byloje ir šitaip įvykdyti teisingumą; antraip būtų apriboti ar net paneigti iš Konstitucijos, *inter alia* jos 109 straipsnio 1 dalies, kylantys teismo įgaliojimai vykdyti teisingumą, taip pat būtų nukrypta nuo teismo, kaip Lietuvos Respublikos vardu teisingumą vykdančios institucijos, konstitucinės sampratos, nuo konstitucinių teisinės valstybės, teisingumo principų (*inter alia* 2006 m. rugsėjo 21 d., 2013 m. gruodžio 6 d. nutarimai).

Pagal Viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 1 dalį administracinė paslauga – šio įstatymo nurodyta viešojo administravimo veikla, susijusi su dokumentų išdavimu ar informacijos teikimu, o pagal 2 straipsnio 5 dalį administracinis sprendimas – teisės aktų reglamentuotu būdu ir (ar) forma išreikšta vienkartinė viešojo administravimo subjekto valia dėl teisės taikymo, privaloma ir skirta konkrečiam asmeniui ar individualiai apibrėžtai asmenų grupei. VAĮ 2 straipsnio 10 dalyje nustatyta, kad prašymas tai su asmens teisių ar teisėtų interesų pažeidimu nesusijęs asmens kreipimasis į viešojo administravimo subjektą prašant atlikti teisės aktuose nustatytus veiksmus. Skundas – asmens kreipimasis į viešojo administravimo subjektą, kuriame tas asmuo nurodo, kad yra pažeistos jo ar kito asmens teisės ar teisėti interesai, ir prašo juos apginti (VAĮ 2 straipsnio 12 dalis).

Viešasis administravimas – teisės aktais reglamentuota viešojo administravimo subjektų veikla, skirta teisės aktams įgyvendinti: administracinis reglamentavimas, administracinių sprendimų priėmimas, teisės aktų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo priežiūra, administracinių paslaugų teikimas, viešųjų paslaugų teikimo administravimas (VAĮ 2 straipsnio 18 dalis). Pagal Viešojo administravimo įstatymo 2 straipsnio 20 dalį viešojo administravimo subjektas suprantamas, kaip viešasis juridinis asmuo, kolegiali ar vienasmenė institucija, neturinti juridinio asmens statuso, įstatymų nustatytą specialų statusą turintis fizinis asmuo, šio įstatymo nustatyta tvarka įgalioti atlikti viešąjį administravimą. Administracinių sprendimų priėmimas ir administracinių paslaugų teikimas pagal VAĮ 6 straipsnio 2 ir 3 punktus priskiriami viešojo administravimo sritims.

VAĮ 3 straipsnio 4 punkte numatyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje privalo vadovautis įstatymo viršenybės principu. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais.

Administracinis sprendimas – teisės aktų reglamentuotu būdu ir (ar) forma išreikšta vienkartinė viešojo administravimo subjekto valia dėl teisės taikymo, privaloma ir skirta konkrečiam asmeniui ar individualiai apibrėžtai asmenų grupei (VAĮ 2 straipsnio 5 dalis). Administraciniame sprendime turi būti nurodyta: 1) administracinį sprendimą priėmusio viešojo administravimo subjekto pavadinimas; 2) administracinio sprendimo data; 3) administraciniam sprendimui suteiktas registracijos numeris; 4) atliekamas tvarkomasis veiksmas arba asmenims nustatytos teisės ir (ar) pareigos; 5) administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; 6) administracinio sprendimo motyvai; 7) administracinio sprendimo apskundimo tvarka, nurodant konkrečią skundą nagrinėjančią instituciją ar įstaigą, skundo padavimo terminą ir teisės aktą, reglamentuojantį apskundimo tvarką; 8) administracinį sprendimą priėmusio asmens vardas, pavardė ir pareigos. Administracinis sprendimas turi būti pasirašytas jį priėmusio pareigūno, valstybės tarnautojo, kito įstatymų nustatytą specialų statusą turinčio fizinio asmens arba viešojo administravimo subjekto vadovo, jo pavaduotojo ar įgalioto asmens. Kai administracinis sprendimas priimamas naudojantis valstybės informacinėmis sistemomis, sprendimo pasirašymui prilyginamas patvirtinimas (autorizavimas) valstybės informacinėje sistemoje (VAĮ 10 straipsnio 5, 6 dalys).

Kitaip tariant, viešojo administravimo sistemai priklausančių kompetentingų institucijų sprendimai privalo būti tikslūs, suprantami, nedviprasmiški, jų motyvų išdėstymas – adekvatus ir

pakankamas, leidžiantis suinteresuotam subjektui suvokti, kokios priežastys lėmė vienokį ar kitokį valdžios institucijos sprendimą.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau – LVAT) savo praktikoje ne kartą yra konstatavęs, kad viešojo administravimo subjekto priimtame individualiame teisės akte turi būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi priimdamas administracinį aktą; motyvų išdėstymas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas. Ši teisės norma siejama su teisėtumo principu, pagal kurį reikalaujama, kad viešojo administravimo subjektai savo veikla nepažeistų teisės aktų reikalavimų, kad jų sprendimai būtų pagrįsti, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus (pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-180-602/2017 ir kt.). Administracinio sprendimo priėmimo faktinis pagrindas ir individuali argumentacija turi būti žinomi ne tik viešojo administravimo subjektui, priimančiam sprendimą, bet ir asmeniui, kurio atžvilgiu jis priimamas. Individualus administracinis aktas paprastai turi būti toks, kad iš jo būtų galima suprasti visuomeninių santykių esmę, subjektus, dalyvaujančius šiuose santykiuose, būtų aiškus tų visuomeninių santykių teisinis kvalifikavimas. Visiškai nesilaikant minėtų nuostatų ar tai darant tik iš dalies, pavyzdžiui, neįvardijant, kokiais teisės aktais remiantis ginčijamas administracinis aktas yra priimamas, paprastai kyla pagrįsta abejonė dėl tokio administracinio akto teisėtumo bei pagrįstumo (pvz., Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016 m. kovo 24 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1340-624/2016 ir kt.).

Komisija pažymi, jog pagal Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nuostatas atsakymai į prašymus turi būti parengiami atsižvelgiant į prašymo turinį, t. y. atsisakius tenkinti konkretų prašymą turi būti nurodyti tokio atsisakymo motyvai.

Priimti ginčo sprendimai - Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus 2022 m. spalio 4 d. atsakymas Nr. 2SD-6617 „Dėl Jūsų 2022-09-19 prašymo“ (b.l. 14-18, 124-126) ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022 m. lapkričio 11 d. atsakymas Nr. S-3364 „Dėl Jūsų 2022-10-10 skundo“ (b.l. 6-13, 138-145) - yra individualūs administraciniai aktai, kuriems taikomi VAI reikalavimai (aktuali akto redakcija, galiojanti nuo 2022-01-29 dienos). Vertindama atsakovės priimtų sprendimų atitikimą VAI tokio pobūdžio aktams keliamus reikalavimus, Komisija pažymi, kad VAI 3 str. apibrėžia principus, kuriais savo veikloje turi vadovautis viešojo administravimo subjektai. Minėto straipsnio 5 p. nustato išsamumo principą, kuris reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį. Viešojo administravimo subjekto sprendimai turi būti pagrįsti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis. Tam, kad individualus administracinis aktas būtų teisėtas, jis turi apimti faktinių aplinkybių tyrimą, taikytinas teisės normas, teisinį nustatytų faktų vertinimą. VAI 10 str. 5 d. nustatyti reikalavimai administraciniam sprendimui, tame tarpe, reikalavimas nurodyti administracinio sprendimo motyvus.

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas aiškindamas VAI 8 str. 1 d. nuostatas (redakcija, galiojusi iki 2020-11-01, iš esmės atitinka ginčui aktualiu laikotarpiu galiojusio VAI 10 str. (aktuali akto redakcija, galiojanti nuo 2022-01-29 dienos) 5 d. 5–6 p. nuostatas) yra ne kartą pažymėjęs, kad individualiame administraciniame akte turi būti nurodomi pagrindiniai faktai, argumentai ir įrodymai, pateikiamas teisinis pagrindas, kuriuo viešojo administravimo subjektas rėmėsi priimdamas administracinį aktą; motyvų išdėstymas turi būti adekvatus, aiškus ir pakankamas. Ši teisės norma siejama su teisėtumo principu, pagal kurį reikalaujama, kad viešojo administravimo subjektai savo veikla nepažeistų teisės aktų, kad jų sprendimai būtų pagrįsti, o sprendimų turinys atitiktų teisės normų reikalavimus (žr., pvz., LVAT 2011-06-27 išplėstinės teisėjų kolegijos sprendimą byloje Nr. A⁵⁵⁶-336/2011; 2014-03-25 išplėstinės teisėjų kolegijos nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷⁵⁶-997/2014). VAI keliamų administraciniam aktui reikalavimų nepaisymas ir konkrečių teisės normų nesusiejimas su objektyviais duomenimis (faktais)

pripažintinas esminiu trūkumu, kai toks pažeidimas ne tik paneigia asmens teisę žinoti teisei priešingos veikos ribas, riboja teises į teisminę gynybą, bet ir ginčui persikėlus į teismą atima galimybę pastarajam suprasti bei apsibrėžti bylos nagrinėjimo apimtį, o kartu visapusiškai bei objektyviai išnagrinėti ginčą. Kaip ne kartą akcentavo LVAT, esminė individualaus administracinio akto pagrįstumo sąlyga – turi būti nustatytos ne pavienės faktinės aplinkybės, o juridinių faktų visetas, būtinas ir pakankamas teisės normai taikyti (žr., pvz., 2015-02-18 nutartį administracinėje byloje Nr. A-398-442/2015; 2012-07-20 nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵²⁰-2294/2012; 2012-08-03 nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁴⁴-2366/2012 ir kt.).

Remiantis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo suformuota praktika, pažymėtina, kad visiškas motyvų nebuvimas administraciniame akte pats savaime yra pagrindas panaikinti administracinį aktą, neanalizuojant kitų su tuo susijusių aplinkybių (pvz., motyvų, kuriais viešojo administravimo subjektas grindžia administracinį aktą (šiais aspektais žr., LVAT 2007-11-05 nutartį administracinėje byloje Nr. A⁵⁰²-990/2007; 2014-09-23 nutartį administracinėje byloje Nr. A⁸⁵⁸-47/2014; 2015-03-26 sprendimą administracinėje byloje Nr. A-1069-502/2015).

Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas savo praktikoje yra nurodęs, jog administracinės institucijos diskrecijos teisė suprantama kaip galia, suteikianti administravimo subjektui tam tikrą veiklos laisvę priimant sprendimus, įgalinanti jį iš keleto teisiškai galimų elgesio variantų pasirinkti tą, kuris, jo nuomone, yra tinkamiausias (žr., pvz., LVAT 2006 m. gruodžio 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁷-2203-06). Diskrecijos teisė neturi būti aiškinama kaip absoliučiai nemotyvuotas ir niekuo nesaistomas pasirinkimas (žr., pvz., 2012 m. gegužės 31 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-1570/2012). Diskrecijos teisė teisinėje valstybėje negali būti absoliuti, ja besinaudojantys subjektai yra suvaržyti bendrųjų teisėtumo principo reikalavimų ir kriterijų (žr., pvz., LVAT 2007 m. kovo 5 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A¹⁴-231/07, 2014 m. vasario 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-563/2014). Įgyvendindamos diskrecines galias viešojo administravimo institucijos, be kita ko, turi nepiktnaudžiauti joms suteiktais įgaliojimais, laikytis objektyvumo ir nešališkumo, lygybės prieš įstatymą ir proporcingumo principų. Diskrecija turi būti pagrindžiama objektyviais faktais bei bendraisiais teisės principais – įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, numatytais Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje (žr., pvz., LVAT 2013 m. kovo 21 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁴⁹²-596/2013).

Viešojo administravimo subjektas, priėmęs negatyvias pasekmes sukeltantį sprendimą, turi pareigą jį pagrįsti tiek teisiniais, tiek faktiniais argumentais, t. y. nurodyti priežastis, lėmusias neigiamo sprendimo priėmimą (žr., pvz., 2013 m. balandžio 22 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A⁶⁰²-658/2013, 2015 m. sausio 29 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-112-858/2015).

Esminė individualaus administracinio akto pagrįstumo sąlyga – turi būti nustatytos ne pavienės faktinės aplinkybės, o juridinių faktų visetas, būtinas ir pakankamas teisės normai taikyti (žr., pvz., 2012 m. liepos 20 d. nutartį administracinėje byloje A⁵²⁰-2294/2012, 2015 m. vasario 18 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-398-442/2015, 2017 m. balandžio 10 d. nutartį administracinėje byloje Nr. eA-131-822/2017). Tuo tarpu pareigos nustatyti juridinių faktų visetą, būtiną ir pakankamą teisės normai taikyti, nesilaikymas nedera nei su gero administravimo principo, nei su VAĮ 8 straipsnio imperatyvais (LVAT 2016 m. rugpjūčio 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-2617-575/2016, 2018 m. liepos 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-1150-502/2018).

Pagal suformuotą Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką (žr., pvz., 2015 m. sausio 15 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-36-662/2015, 2020 m. lapkričio 11 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. eA-2984-662/2020) viešojo administravimo subjektas savo sprendimą privalo grįsti tik tinkamais, patikimais, teisėtu būdu, procesiškai tinkamai įformintais duomenų šaltiniais ir / ar įrodymais, kurie nekeltų jokių abejonių dėl dokumentuose pateiktų duomenų tikslumo ir patikimumo.

Pirmiausia Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad atsakovė į bylą nepateikė pareiškėjos L. B. jauniausiosios dukros X. B. (g. 2021 m.) vaiko situacijos vertinimo dokumentų, nors atsakovės atsiliepime Komisijai nurodoma, kad toks vertinimas buvo atliktas - atsiliepime nurodoma 2022 m.

rugsėjo 13 d. vaiko situacijos vertinimas Nr. 2VSV-1791. Kodėl pastarasis dokumentas nebuvo pateiktas į šią bylą, Komisijos posėdžio metu paaiškinti negalėjo ir atsakovės atstovė S. P. Tai esminiai proceso ir materialiosios teisės normų pažeidimai, dėl kurių yra savarankiškas teisinis pagrindas panaikinti skundžiamus atsakovės sprendimus.

Komisija pažymi ir tai, kad priešingai negu atsiliepime nurodė atsakovė bei raštu procesiniuose dokumentuose atsakovei VTAT nurodė ir ikiteisminio tyrimo pareigūnai - 2022-09-09 Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Kriminalinės policijos ekonominių nusikaltimų tyrimo valdybos raštas (reg. Nr. 2GD-8353) apie 2022-08-31 atliktos kratos L. B. namuose aplinkybes (b.l. 130-131) – nei VTAT, kuri nedalyvavo kratos metu pareiškėjos L. B. namuose 2022 m. rugpjūčio 31 dieną (nors teisės aktai nustato privalomą VTAT atstovų dalyvavimą kratų ir kitų procesinių prievartos priemonių taikymo atvejais, kai yra nepilnamečių asmenų), nei ikiteisminio tyrimo pareigūnų rašytiniai paaiškinimai, nepatvirtina ir neįrodo aplinkybės, kad pareiškėjai L. B. ir jos mažamečiams vaikams kratos proceso metu 2022 m. rugpjūčio 31 dieną buvo suteikta tinkama ir kvalifikuota pagalba bei kad pareiškėja L. B. kratos metu savanoriškai būtų pareiškusi ikiteisminio tyrimo pareigūnams, kad atsisako Vaiko teisių apsaugos specialistų pagalbos. Pažymėtina, kad byloje nėra ir raštiško L. B. atsisakymo nuo VTAT darbuotojų pagalbos kratos metu, nors ir tokio atsisakymo (ne)buvimas ne(pa)keistų teisės aktuose įtvirtinto privalomo VTAT atstovų dalyvavimo šioje situacijoje. Taigi Komisija laiko šiuos atsakovės ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų teiginius neįrodytais.

Toks atsakovės nenuoseklumas bei prieštaravimas ginčo situacijoje šioje dalyje vertintinas išskirtinai kritiškai, bei nedera nei su gero administravimo principo, nei su VAĮ 8 straipsnio imperatyvais (žr., pvz., LVAT 2016 m. rugpjūčio 2 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-2617-575/2016, 2018 m. liepos 19 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A-1150-502/2018) bei nukrypsta ir nuo vieningos suformuotos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos (žr., pvz., 2015 m. sausio 15 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. A-36-662/2015, 2020 m. lapkričio 11 d. sprendimą administracinėje byloje Nr. eA-2984-662/2020), kurioje išaiškinta, kad viešojo administravimo subjektas savo sprendimą privalo grįsti tik tinkamais, patikimais, teisėtu būdu, procesiškai tinkamai įformintais duomenų šaltiniais ir / ar įrodymais, kurie nekeltų jokių abejonių dėl dokumentuose pateiktų duomenų tikslumo ir patikimumo.

Komisija pažymi ir tai, kad šioje byloje nustatyta teisiškai reikšminga aplinkybė, kad visos trys mažametės pareiškėjos L. B. dukros nėra ir nebuvo baudžiamojo proceso dalyviai ginčo laikotarpiu.

Įvertinusi į bylą pateiktus įrodymus, Komisija konstatuoja, kad pareiškėjos L. B. 2022 m. lapkričio 18 d. skundo argumentai dėl kitų dviejų pareiškėjos L. B. mažamečių vaikų – G. ir K. B. – atliktų vaiko situacijos vertinimų yra pagrįsti.

Įvertinusi į bylą pateiktus įrodymus, Komisija prieina prie išvados, kad tiek Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus 2022-10-04 atsakymas Nr. 2SD-6617, tiek ir jį peržiūrėjusio Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorės 2022-11-11 atsakymas Nr. S-3364, yra neišsamūs, juose nurodyti prieštaringi faktiniai bei teisiniai duomenys, tyrimo metu nenustatytos ir teisiškai reikšmingos aplinkybės, reikalingos objektyviam ir pagrįstam sprendimui priimti bei tinkamai kvalifikuoti situaciją, nebuvo išreikalauti reikiami dokumentai, atsakymuose pareiškėjai pateiktos išvados neatitinka ir faktinių bylos aplinkybių, dėl ko abu atsakovės priimti sprendimai yra naikinami.

Komisija pažymi ir tai, kad kaip bylos nagrinėjimo žodinio proceso tvarka metu Komisijoje pripažino ir patvirtino atsakovės atstovė S. P., VTAT, priimdama skundžiamus Komisijai VTAT sprendimus, iš ikiteisminio tyrimo pareigūnų nebuvo išsireikalavusi šių reikšmingų dokumentų: 2022 m. rugpjūčio 31 dienos kratos protokolo (viso, o ne tik pirmojo lapo) (b.l. 95), tyrimo iš Policijos departamento Imuniteto tarnybos pagal 2022 m. rugsėjo 7 d. Kauno miesto VTAS raštu Nr. 2SD-5924 kreipimąsi į Imuniteto valdybą, jog būtų įvertinti pareigūnų veiksmai (b.l. 22, 127-128), bei kad VTAT nežino kokia yra tyrimo eiga Imuniteto tarnyboje, kad nebuvo išsireikalauta ir K. B. (g. *(duomenys neskelbtini)*) lankymosi pas psichologą dokumentų (nurodyta anketos 13 punkte). Be to,

VTAT taip pat nurodė, kad: nežino ir neturi duomenų, ar buvo įforminti mažamečių mergaičių telefonų paėmimai bei ar vėliau buvo (su)gražinti atgal mažametėms G. ir . B. paimti telefonai; nežino, ar 2022 m. rugpjūčio 26 d. Kauno apygardos prokuroro H. M. priimtas nutarimas atlikti kratą pareiškėjos L. B. namuose vėliau (ne)buvo patvirtintas ikiteisminio tyrimo teisėjo (b.l. 95), ar ne. Be to, Komisija atkreipia dėmesį ir į tai, kad abu skundžiami atsakovės sprendimai priimti tinkamai neįvertinus ir mažamečių vaiko teisių ir interesų viršenybės principų, įtvirtintų Konstitucijoje ir tarptautinėse sutartyse dėl vaiko teisių apsaugos, kurie nustato, kad teisėti vaiko interesai yra prioritetas sprendžiant visus su vaiku susijusius klausimus.

Komisija atkreipia atsakovės dėmesį ir į tai, kad “iš Konstitucijos kylantis būtinumas teismo procese, kai nagrinėjama baudžiamoji byla, laikytis baudžiamojo proceso teisės principų ir normų nereiškia, kad gali būti nepaisoma kitų, ne baudžiamojo proceso, teisės normų ir principų, galinčių turėti reikšmės nagrinėjant atitinkamą baudžiamąją bylą. Ypač pabrėžtina, kad pareiga nagrinėjant baudžiamąją bylą teisme paisyti baudžiamojo proceso teisės principų ir normų negali būti interpretuojama kaip leidžianti baudžiamojo proceso teisės ar baudžiamosios teisės principus ir normas iškelti aukščiau už Konstitucijos principus ir normas, baudžiamojo proceso teisės ar baudžiamosios teisės principus ir normas aiškinti taip, kad būtų paneigta, iškreipta ar ignoruojama Konstitucijos nuostatų prasmė, baudžiamojo proceso teisės ar baudžiamosios teisės principus ir normas priešpriešinti bendriesiems teisės principams. Nagrinėjant baudžiamąsias bylas turi būti paisoma teisingumo, sąžiningumo, protingumo, proporcingumo, teisėtumo principų, kitų bendrųjų teisės principų, kaip antai *res iudicata*, *nemo iudex in propria causa*, *audiatur et altera pars*, *ubi ius – ibi remedium*, *onus probandi*, *impossibilium nulla obligatio est* ir kt. Privalu paisyti ir teisės aiškinimo kanonų” (2006-01-06 Konstitucinio Teismo nutarimas).

Dėl bylos baigties

Trečiasis pareiškėjos L. B. 2022 m. lapkričio 18 d. skundo reikalavimas Komisijai yra suformuluotas taip: *Įpareigoti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyrių atlikti mažamečių vaikų K. B., G. B. ir K. B. vaiko situacijos vertinimą iš naujo.*

Konstitucinis atsakingo valdymo principas lemia tai, kad administracinis teismas negali perimti viešojo administravimo institucijos funkcijų ir, savarankiškai atlikęs administracinę procedūrą, priimti sprendimo, priskirtino viešojo administravimo institucijos kompetencijai, pagal teismo sprendimo priėmimo metu esamą situaciją, nes tai galėtų pažeisti konstitucinį valdžių padalijimo principą (LVAT 2012 m. kovo 1 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-756-1606/2012). Kiekviena valdžios institucija turi jos paskirtį atitinkančią kompetenciją, kur teismams pavesta vykdyti teisingumą. Ir tik tuo atveju, kai Konstitucijoje yra tiesiogiai nustatyti konkrečios valdžios institucijos įgaliojimai, nė viena kita institucija negali iš jos tų įgaliojimų perimti, o institucija, kurios įgaliojimai Konstitucijoje nustatyti, negali jų perduoti ar atsisakyti (žr., pvz., Konstitucinio Teismo 1999 m. lapkričio 23 d., 1999 m. gruodžio 21 d. nutarimus).

Įgyvendinant šį principą administraciniai teismai, pagal jiems suteiktą kompetenciją, sprendžia ginčus viešojo administravimo srityje. Teismas gali tik panaikinti institucijos priimtus sprendimus bei įpareigoti instituciją iš naujo nagrinėti prašymą ir priimti naują sprendimą. Taigi įstatymai teismui nesuteikia viešojo administravimo galių (LVAT 2008-03-14 nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁷⁵-155/2008).

Taigi tenkinus pareiškėjos L. B. 2022 m. lapkričio 18 d. skundo reikalavimus dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus 2022-10-04 atsakymo Nr. 2SD-6617 ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022-11-11 atsakymo Nr. S-3364 panaikinimo, šiuo atveju tenkintinas ir išvestinis pareiškėjos 2022 m. lapkričio 18 d. trečiasis skundo reikalavimas, kuriuo prašoma įpareigoti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir

įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyrių atlikti mažamečių vaikų K. B., G. B. ir X. B. vaiko situacijos vertinimą iš naujo.

Likusieji bylos proceso šalių argumentai laikytini pertekliniais, neturintys lemiamos juridinės reikšmės kilusio ginčo išsprendimui, todėl detaliau nedėstyti ir neanalizuotini. Be to, LVAT ir Europos Žmogaus Teisių Teismo formuoja praktiką, kad pareigos nurodyti priimto sprendimo motyvus apimtis gali skirtis priklausomai nuo sprendimo prigimties ir turi būti analizuojama konkrečių bylos aplinkybių kontekste (EŽTT 1994 m. balandžio 19 d. sprendimas byloje Nr. 16034/90 V. de H. v Netherlands, 1997 m. gruodžio 19 d. sprendimas byloje Nr. 20772/92 H. v Finland, 1999-01-21 sprendimas byloje Nr. 30544/96 G.R. v Spain ir kt.). LVAT jurisprudencijoje aiškinant ABTĮ normas (ABTĮ 13 str. 1 d., 20 str.) taip pat ne kartą buvo imperatyviai pažymėta, kad įstatymo reikalavimas motyvuoti teismo sprendimą nereikia įpareigojimo teismui atsakyti į kiekvieną proceso dalyvio argumentą (LVAT 2008 m. gruodžio 5 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P⁴⁴⁴-196/2008, 2009-07-24 nutartis administracinėje byloje Nr. P⁷⁵⁶-151/2009, 2009 m. lapkričio 6 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P⁵²⁵-194/2009, 2013 m. vasario 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-216/2013 ir kt.).

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 20 straipsnio 1 dalies 2 punktu, 3 punktu, Komisija

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjos L. B. 2022 m. lapkričio 18 d. skundą atsakovei Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos dėl Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus 2022-10-04 atsakymo Nr. 2SD-6617 ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2022-11-11 atsakymo Nr. S-3364 panaikinimo ir įpareigojimo atlikti veiksmus tenkinti.

Panaikinti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyriaus 2022-10-04 atsakymą Nr. 2SD-6617.

Panaikinti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorės 2022-11-11 atsakymą Nr. S-3364.

Įpareigoti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Kauno miesto vaiko teisių apsaugos skyrių atlikti mažamečių vaikų K. B., G. B. ir X. B. vaiko situacijos vertinimą iš naujo.

Sprendimą per vieną mėnesį nuo jo priėmimo ginčo šalys gali apskūsti Regionų apygardos administracinio teismo Kauno rūmams.

Posėdžio pirmininkas

Edvardas Jucius

Komisijos nariai:

Darius Saveikis

Karine Zavgorodnaja